

KANGIKHITEAGUMAVEN?

•

TUKIHEANAKTUMIK OKAOHEOYUMIK
MALIGOAGAKHAK NUNAVUMI
NUNATAKNIKUN ANGIKATIGEGUTAoyuk

“Kangikhiteagumaven?” means: Would you like to have better understanding?

© Nunavut Tunngavik Incorporated
ISBN 0-9734066-2-3

**“Kangikhiteagumaven: A Plain Language Guide
to the Nunavut Land Claims Agreement”** (Inuinnaqtun / English)

Issued also in Inuktitut under title:

**“Tukisittiarniqsaujumaviit: A Plain Language Guide
to the Nunavut Land Claims Agreement”** (Inuktitut / English)

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means
without the prior written permission of Nunavut Tunngavik Incorporated.

Printed 2004
Designed by Earthlore Communications
Printed by St. Joseph Print Group Ottawa

Nunavut Tunngavik Inc.
Department of Communications
P.O. Box 638
Iqaluit, Nunavut X0A 0H0

TIKUAKTUKHI-
MAYUK TAMAMIK
NUNATAAGUTIT
ANGIGUTAANUT
HAVAKHIMAYUT

KAANGA HANAUYAKHIMAYUK:
"Aittaa" by Germaine Arnaktauyok,
Igloolik, Nunavut

PIKSALIUKHIMAYUK: Arts Induvik

KINGUANI HANAUYAKHIMAYUK:
"Raven's Dance" by Kananginak Pootoogook,
Cape Dorset, Nunavut
"Raven's Return" by Kenojuak Ashevak,
Cape Dorset, Nunavut

HANAUYAFAAKHIMAYUT APIGIVLUGIT
WEST BAFFIN KUAPAKUT

ILUANIITUT

Tuhagakhak Katimayinit	1
Hivuliit Ukauhit	3
Ilangani 1 : Ukauhiit ovalo kanuk ukakhimayut	9
Ilangani 2 : Ikpinkatut ihumagiyakhat	9
Ilangani 3 : Nunavumi Angigutihimayut Nunait	10
Ilangani 4 : Nunavut Nunaga ovalo Kavamatkut	11
Ilangani 5 : Umayuligiyit	13
Ilangani 6 : Apikhugutingit Anikhimayut Umayut	16
Ilangani 7 : Nunaligigayaat	19
Ilangani 8 : Pulaakviit	20
Ilangani 9 : Mitkuikhiviit	22
Ilangani 10: Nunani ovalo Pitkutik Ilauyut Munagiyiit Katimayit	25
Ilangani 11: Paknaiyautit Atugutini Nunat ovalo Imat	26
Ilangani 12: Munagitjutingit Hanatjutikhat	27
Ilangani 13: Imami	30
Ilangani 14: Nunamini Nunait	31
Ilangani 15: Tagiut	33
Ilangani 16: Qikiqtaalukmi Hikut Naunaitkutait	34
Ilangani 17: Hunmat Inuit Nunagit	37
Ilangani 18: Tikuagutait Inuit Nunait	38
Ilangani 19: Pitkuhiit Inuit Nunait	39
Ilangani 20: Imat kaagani Inuit Nunaini	42
Ilangani 21: Autlaaktut Inuit Nunaini	43
Ilangani 22: Pitkutit Taksingit	45
Ilangani 23: Kavamatkuni Havaakhat Inunut	47
Ilangani 24: Kavamatkut Katraktiligiyit Inunut	49
Ilangani 25: Pitkuhiit Kinauyaliuktut Akiliktakhait Ilaukatigiinut	50
Ilangani 26: Angigutit Ikayugutigilaaktait Inuit	51
Ilangani 27: Inuit Ilautjutait Pitkuhini Hanatjutikhaini Kavamatkut Nunaini	53
Ilangani 28: Inuit Ukauhiit Kuligutikhani ovalo Uyagakhiuktuni Angigutit	54
Ilangani 29: Akiliktukhat Inunut Kanatami	57
Ilangani 30: Taksiligutinut	58
Ilangani 31: Nunavumi Tutkutuiyit Kinauyanik	61
Ilangani 32: Nunavumi Inuligiyit Hanatiligiyiit Katimayit	62
Ilangani 33: Nunamit Nalvaakhimayut Atuguviniit	65
Ilangani 34: Ingilgaat Atuguviniit ovalo Tutkuumaviit Nalvaakhimayut	67
Ilangani 35: Ilaukatigiit	69
Ilangani 36: Munagitjutait Angigutit Maligaliugutimi	71
Ilangani 37: Ilitjutingit Angigutit Havaktiklugit	72
Ilangani 38: Akigaktugutit	74
Ilangani 39: Inuit Havakviit	77
Ilangani 40: Aalat Nunakakaahimayut	78
Ilangani 41: Tahikyuami Nunait	79
Ilangani 42: Manitobami ovalo Hudson's Baymi	80
Pilaaktut: Ikpinkatut Ukauhiit ovalo Kanuk Ukakhimayut	81
Hivuliit Atiit NLCami Ilangani	86
Unipkaat Titigauyaqtinut	88

Elsie Anaginak Klengenberg, "Dancing with Cranes"

TUHAGAKHAK KATIMAYINIT

Nunavut Tunngavitkut Timingat kuviahuktut makpigaliurunnagamik uminga aturuminaqtumik Naunaitkunmik *Nunavut Nunatarutip Angirutanut* kulini ukiuni tikiutitilluta. Angirut ikayutauyuq Inungnut.

Ilihimagugut tamna 300-nat avatkumayunik makpigalik Angirut kangikhiuminaitpiaqtuq kitulikak uqauhirmi. Umani Naunaitkunmi uqauhiit ayurnaitqiyaugaluaqtilugit Angirutilgaamit, ihumangit atjikkiktut. Inuit apirhivangmata taiguruminaqtumik piumaplutik Angirunmik – uvva.

NTI pityutigiplugit, quyagiumayavut tamaita tapkua inuit ikayuqtut uminga Naunaitkunmik havittittitiluta – titigaqtit, titigauyaktit, Nunavut Sivuniksavunmi ilihaktut ayungittullu *Nunavut Nunatarutip Angirutanik*. Ilittarimayauyagialgillu tapkua numiktigiyit numiktigilgaarhimayut hivullirmik taiguruminaittumik Angirunmik. Nunatarutikkut uqauhiliuriaqaqtugut amigaitpiaktunik uqauhinik Inuktitut Inuinnaqtunlu nalaumanahuarhugit ayurnaktut maligalirinikkut uqauhikhanik inuit pitjutigiyainik aturnianullu "nunapta".

Nunavut Tunngavitkut Timingat turangayuq tikiutiniagahuarniannut Inuit inuhirmingni, ilitquhimingnut maniliurnikkullu inuhiriknirmut hivumurniagut *Nunavut Nunatarutip Angirutata*. Una naunaitkut kangikhiatyutikhauyuk Inungnut tikittumayaptingnut qakugu. Amihut havaktauyut, kihimi amihut huli havaakhat. Hivumuuta atauttikkut tikiuttiumaktugut.

Katimayit
Nunavut Tunngavitkut Timingata

Susie Maglogak, "Warm and Cozy"

Nunavunmi Nunatarnikkut Angiqatigiigutauyumi
atikhimayut May 1993mi Inunit ovalo Kavamatkunit.
Inuit ilaukatauhimayut Tungavik Federationkunit Nunavumi.
Kavamatkut Kanatami ovalo Kavamatkut Nunatiami
atiktuihimayut mikhaanut Queenmut.

Aivaktiit havakhimayut akhut pinahuakhutik Inuit
inminiigutainik ovalo ikayugutikhainik, kihimi
tunikatigiikhimayut. Inuit pingitut tamamik piyumayaminik.
Kavamatkut Kanatamilu tamaat pingitut. Angiguti
ilitagihimayuk tunihimayait Inuit kanataup hivuknikhanga,
naunaitkutaalu, ovalo nunavininga ukiuktaktumi.

Nunavut Tunngavik Timinga hivuliuyukhat ikayuklugit Inuit
ovalo havakviit kangikhinahualugit inminiigutait ovalo
havaktakhait ataani angiguti. Naluhuinahualuni hunauyut
angiguti ukauhinga hivuliuyuk Inuit piyumayut atugutikhait
inminiigutit ovaluniit ikayugutait.

Hamna maligutikhak maliktuk maliktainik angiguti. Naitumik
ukakhimayut ukauhingit, llanginit llanginut. 1993mi Angiguti
ukakhimayuk *hunamik piniaktut* hivunikhaptini. Hamnalu
maligutikhahk. Taimainmat Angiguti ukakatakhimayuk
“Nunavumi Angiguti Iluani” ilaa Nunavut pihimaitkaluamat
kihimi 1999mi.

Hamna maligutikhak naitkiyak ovalo ayonaitkiyak angigutimit.
Nalvaaguvit ukautitiakhimaitunik, takulutit ukauhianik
nalvaalaat hivulimi angigutimi.

Maliktangit Nunavunmi Nunatarnikkut Angiqatigiigutaa 1973mi, Tagak Curley Inuit Tapirisatkuni Kanatami tuniyangit *Inuit Atuktangit ovalo Nunavinigit Ihivgiugutaa* Kavamatkunut Kanatami. Ihivgiuguti takukhauyuk nani Inuit inuuhimayut ublumi ovalo ingilaat inuuhimayut. Ukakhimapluni kanuk nuna atuktauyuk ovalo atuktauhimayuk. Pihimaitkupta hafumani pihimayaptnik, kanataup kavamatkuut aivaktigilaitait Inuit nunataagutit angigutimik.

Aivalingitut kihimi 1976mi. Amigaituni ukiunik, Tungavik Federationkut Nunavumi naalagaakhimayut, ukakatigivlugitlu Inuit. Aivaktingit naluhuigumanmata kinguliminik ovalo ublumi inuuhit akhuugutigiamini hivunikhavut. Titigakhimayut naluhuiktaminik tuhaktakhamik. Hamna ikpinaktuk tuhaktakhak tunihimayuk Kanataup Kavamatkunut 1982mi. Inuit Aivaktiit atukhimayait hamna tuhaktakhak pitkutikhait kanuginiagutaa angigutikhak.

Inuit ukakhimayut piyumangitut nunauyakafunik ataani *Itkiliit Maligarjuangani*. Kanatamiutatut, akiligumayut taksinik ovalo kuviahulutik ublumi inuuhiini. Inuit munagiyumaplutik ovalo tuhaktitiyumaplutik inminik inuuhit, ukauhiit ovalo inuuviviniit.

Aivakatigiikhimayut Inuit ovalo Kanatalu tamaat ukiuni 1980'sni. Inuit niguakhimayut angikhutik angigutimut 1992mi. Maligaliuktiit Kanatami niguakhimayut angikhimaplutik angigutimut ovalo maligaliungukhugu 1993mi.

Hivulipaak Himautiguti

Nunavumi Nunataagutit Angigutaa takuyauyukhaungituk tunikafukhimayuk. Katraagumat pihimayuk Inuit tunihimayait Nunakakaahimayut tighimatjutaa tamaat inuuvivinigaluagit nunait Nunavumi Angigutaani iluanut inminiigutunik ovalo ikayuutikhainik titigakhimayut Nunavumi Nunataagutit Angigutaani. Hapkoa ikayugutit ilauyut:

- Tighimaniaktait 18%nik nunanik Nunavumi, ilaulutik uyagakhiuvilaat inminiigutit 2%nik tahapkoa nunani
- Manikhainnik angikhimayut \$1.173 billion, ovalo
- Hanalutik nunakhaptinik Nunavumi, niguaktauhimayunik kavamatkunik ikayuktukhat piyumayait tamamik Nunavumiut.

Nunvunmi Tutquumavik Maningnik munaginiaktait maniit pihimayut angigutimit. Tutkuktuiyit tutkuumaniaktait hapkoa kinauyakhat kinauyaliufaanahualugit. Hamna kinauyaliufaaguti atuniaktuk nakuutjutikhainik tamamik Inuit.

Kavamatkut Nunavumi ikpiginiaktait Inuit inuuhiinik. Inuit ilaa 85%kunmat inugiatjutaini Nunavumi. Angiguti munagiyauniamat *Pikuyakyuangani* Kanataup. Kavamatkut havaktukhat ikpigilugit Inuit inminiigutait.

Ikayugutikhait Angigutit

Kitkaniitut tikitumayait angiguti pipkanahualugit inminik pilaaktaminik. Hamna ilaupluni Inuuviviniit ovalo Inuuhiit naamagutikhainik Inuit. Inuit inuuhiit ovalo ukpigiyait ilaunmat umayunut. Angiguti munaginiaktuk Inuit inminiigutikhainik umayukhiugutit, ikalukhiugutit ovalo nanigiakhiugutiniklu.

Angiguti pinahuaniak pipkainahualugit katraanik, havaakhanik ovalo ayoikhaitjutikhainik Inuit. Inuit ikayuktaulaat kinauyaliugutinit ovalo aalanit pilaaktainik uyagakhiuktunit, ukhukyuat ovalo kaasiliit pitkutainit Nunavumi. Hapkoa pilaaktut Inuit Inminiigutit Nunainit ovaluniit Kanataup Nunainit.

Nunavut nunanga Inuit tamamik kavamatkukhaa, kihimi Inuit angilgaumaviginmagu nunait. Angiguti munaginahuaniaktait hamna nalunangituk tunilugit munagitjutikhainik Inuit havakviit, ilaa Nunavut Tunngavik Timinga mikhaanut ukauhiit, Inuuviviniit ovalo Inuuhiit pikuyanik. Hapkoa munagitjutihait munagilaaktait NTIktut ovaluniit havakatigilugit Aviktukhimayut Inuit Katutjikatigit, IPGkut ovalo Kavamatkut.

Angiguti hananiaktut amigaivyaktunik katimayikhanik pipkagiami ilaukatigiit munagiyukhat tamamik nunanik, imamik ovalo umayut pitkutainik. Inuit havaniaktut aatjikutainik Kavamatkut mikhaanut hapkoa katimayiit. Piniaktutlu ilaukatigiinik munagiyukhat paknaiyautinik, ikpinagutit ihivgiugutiniklu, aivagutitt ikayugutinik angigutikhanik ovalo pitkutikhat kinauyaliugutainik ilaukatigiilutik. Katimapluta Inuit ovalo Kavamatkut hivunikhaliuniaktugut Nunavumi.

Nunavumi Nunataagutit Angigutaa aalangukataniaktuk makpigaak. Angiliniaktuk taimaa taimaa. Tunngaviunmat Inuit hanayaamini hivunikhaptinik. Puiguktaulimaituk Inuit puigungitkumik piyakhainik ovalo tighumagumiuk inminik – ovalo – Kavamatkut – pitkutaanik.

Kenojuak Ashevak, "Birds"

Elsie Anaginak Klengenberg, "Testing Their Strength"

Ilangani 1

Ukauhiit ovalo Kanuk Ukakhimayut

Angiguti atukhimayuk ilanginik ayonavyaktunik ukautinik. Atukhunilu ukauhinik ilaani pitiagutiginik. Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk ukauhiginik.

Ilangani 2

Ikpinaktut Ukautingit

Angiguti hakugiktuk. Ukakhimayuk ovalo munagivluni Inuit inminiigutikhainik. Hamna ilangani ukakhimayuk huna tunihimayuk angigutiup hakugigutaa. Pihimayuk pianik pitjutikhaanik angiguti kanikhiyauyukhak ovalo iniktiktauyukhak.

Puiguktaitjutitikh

Pikuyakyuak angiyumik ikpinaktuk akigaktuuti Kanatami. Munaginmat angigutumik. Akigaktuukpata angiguti ovalo kitutkiak akigaktuutit, angiguti hivuliuniak.

Inuit piniaktut nutaanik akigaktukhimayunik naunaitiakhimayunik inminiigutikhaminik **nunamut** ovalo imamut. Hapkoa titigakhimayut angigutimi. Inuit ovalo Kavamatkut angikhimayut hapkoninga inminiigutinik.

TUKILIURUTIT:

Angirut tamna Nunavut
Nunatarutip Angiruta
uvvaluuniit NLCA.

Inuit Nunaqutait Nunat Inuit
nunagiyait nunatarutikkut.
Nunat atiliurutait
(nanminiqagtup titigait)
tuqumayayut Nunavut
Tunngavitkunit
Aviktuhimayuni Inuit
Katimayinillu. Nunat
turangayut ikayutikhauplutik
Inuinnanut.

Inuit Nunakakaakhimayut
Inminiigutit titigakhimaitut
inminiigutit Inuit pihimayait
ilaa, hamani nunamiihimanmata
Europemiut tikitinagit. Ilaani
taivaktut 'atuinnaktut
maligaliugutit inminiigutit'
atunmata inuuviviniit
atugutaini maligaliuktit
angikhimatitlugit Kanatami
Maligaliuktunit ovaluniit
Maligaliuktunit.

Kavamatkut (atuktut
angiyumik 'Gmik') ukaktut;
Kavamatkut Kanatami,
Kavamatkut Nunavumi
ovaluniit Kavamatkut
Nunatiami. Kitut kavamatkut
ukakhimayut kituuyaakhaita
munagiyut ihumagiyamik
ukaktainik.

Nunavut Nunataarniata
Iluani Inuit aliaginiagait
ayungityutikhatik
ikayutikhallu Angirunmit.
Nunavut Nunataarniata Iluani
ilalik imaarnik nunaniglu.
Una qauhiq atuqtauyuq
Nunavutqaliqtingagu
April 1, 1999-mi.

Pilutik hapkoninga nutaanik inminiigutininik, Inuit
himautihimayut **Nunakakaagutit inminiigutininik**
nunanut ovalo imamut.

Inuit Nunakakaahimayuumata.
Kanatamiutauplutiklu. Inuit pihimaniaktait
tamamik aalat inminiigutit pihimayainik ataani
Pikuyakyuami. Tuniyaulaakhutik ilakhainik
inminiigutininik.

Inuit pikatainaniaktut Kavamatkut pilihimayainit.

Aalangulaitut ukautingit Angiguti kihimi Inuit
ovalo **Kavamatkut** angikata.

Angiguti Inuktituuniaktuk. Kablunaatitutlu ovalo
Weveetitut. Inuit angigatigiilimaikata hunauyut
ukauhiit, apikhuktut atuniaktut kablunaatitut ovalo
Weveetitut angiguti. Hapkoak ukauhiit Kanataup
ukauhiginmagit.

Ilangani 3

Nunavumi Angigutit Iluanga

*Nunauyat ovalo ukauhiit titigakhimayut kiklininga
Nunavut Nunataarniata Iluani. Hamna iluaniituk Inuit
pihimaniaktait inminiigutit ovalo ikayugutikhait
angigutimit. Inuit inminiigutikaniaktut ikalukhiulaalutik
ovalo umayukhiulaalutik hilataani hafuma
iluanganit. Hapkoa inminiigutit ukakhimayut Ilangani
41 ovalo 42.*

Hamna ilangani piyut havaktangit hanatjutigit Nunavut Nunanga ovalo Kavamakhaanik. Inuit nuutumangitjutaa. Ukakhimayut nunataagutit angigutikalaitut kihimi nunakangitpat Nunavumi Kavamakalutik inminik.

Puiguktaitjutitkhat

Angiguti ukakhimayuk Inuit havakatigiiniat Kavamatkunik Kanatami ovalo Nunatiap Kavamakut hanalutik Nunavumi Nunaganik. Ihuakhalutik atanguyautikhait nutaat Nunavut Kavamakhait ovalo kinauyakhainik.

Maligaliuktingit Kanataup hananiaktanga pikuyakyuakhami.

NUTANGUQTIRUTIT:

Nunavut Pikuyakyuakhaa
angikhimayait Maligaliuktit
Kanataup June 1993mi.
Iilivlutik April 1mi, 1999,
ublua Nunavut ilitauniaktuk.

Elsie Anaginak Klengenber, "Out of my Way"

Ilangani 5

Umayuligiyyit

*Inuit ovalo Kavamatkut angikhimayut Inuit ilauyukhat munagitjutaini umayut. **Nunavumi Umayuligiyyit Katimayiit** ilitauniaktuk. Hamna ilangani ukakhimayuk hunamik katimayiit piniaktut. Ukakhimaplutiklu kanuk Inuit atuniaktait umayut.*

Puiguktaitjutitikhait

Munagitjutikhait NWMBkut ukatialaaktut ililutik, tunikhailutik ovalo ihuakhailutik **umayukhiulaaktainik** keelininganik umayut Nunavumi Angigutit Iluani. Katimayiit ihivgiulaat ovalo ilihaktilutik inunut umayunik. Kavamatkut Kanatami akiliniaktait katimayiit ovalo havaktainik.

Inuit havakviit tikuaktuniaktut kitkanit katimakatauyunik *Nunavumi Umayuligiyyit Katimayiinut*. Kavamatkut tikuaktuniakhutik aipaanik kitkanit. Kavamatkut ovalo Inuit tamamik tikuaktuniaktut katimayiit ikhivautakhaanik.

Angituti ukakhimayut katitigutit. **Katitigutit** ukakhimayut; umayukhiuktut, nanigiaqtuqtut, ikalukhiuktut ovalo amigaitunik. Katitiguti ilauyutlu paungakhiuktut, mannikhiuktut ovalo katitiyut nunauyanik.

7nik – 9nit katimakatauyut NWMBkut Katimayiini 2003mi Inuinauyut.

Tamaat Umayukhiulaaktait (TAH) ilangit ovaluniit amigaitjutait umayut Nunavumi Umayuligiyyit Katimayiit ukakhimayait umayukhiulaaktut naamaktumik ukiumi.

Katimayiit ililaaktut Tamaat Umayukhiulaaktut amigaitkiyaulikata umayut umayukhiulaaktait angitkiyaulikata hilakyuap pilaaktainik. Tamaat Pilaaktut Umayukhiulaaktut kiklikaniaktut ovaluniit nutkaktitilutik tamaat umayukhiulaaktainik umayut ovaluniit ikalunik.

Nunavumi Umayukhiuktut Ihivgiugutait pihimayut 1996mit to 2001mut. Nunani ukakatiginiaktait ininiaktut ukiumi 2003mi. Iniktigutait katitikhimayut atukniaktut ililugit atugumaniaktut piyukhat keeliniit (BNL). Ihivgiuktut katitikniaktut tuhagutikhanik aalanit umayunit ihivgiugutainit katimayiit atulaaktait iligumagumik Tamaat Pilaaktut Umayukhiugutit pilaakat ovalo kakuguk piniakat.

Ilangit umayut Inuit avaliiitumik umayukhiulaaktait Tamaat Umayukhiulaaktut ilihimakpat. Hapkoa ilangit; nanuit/akhait, umingmait, akviit, ilangit tinmiat ovalo maniit. Hapkoa umayut ikpinagimagit Inuit.

Katimayiit malgunik ihivgiuniaktut. Hivulimi ihivgiuguti piniaktuk kafiuyaakhait umayut ovalo ikaluit. Naunaiyanahualutik kafiuyaakhait umayut umayukhiuktaulikpaktut. Kafiuyaakhaitlu ikalunik pilikpaktut.

Aipaa ihivgiuniaktut Akvinik. Nalvaanahualutik kafiuyut akviit umayukhiulaaktut ovalo nani.

Inuit inminiigutikaniat umayukhiulaalutik umayunik tamaat pilaaktaminut hanatiligiyyinut, inuuvivinut ovalo inuuhiminut pilutik. Katimayiit talvatuak keeliniliulaat hapkoa inminiigutit. Inuit pikaktukhat naunaitkutiminik. Laisikangilutik ovaluniit atugutikhanik, ovaluniit akikhanik ovaluniit taksikhanik pingilutik piyumayaminik hamna inminiiguti.

Inuit niuviktillaat, himautillaat ovaluniit tunillaat ikaluktaminik ovaluniit umayuktaminik. Hapkoa ikaluit ovaluniit uyuit Inunulaat iluani ovaluniit hilataani **Nunavumi Angigutit Iluani**. Ilaani hamna pilaituk. Ilaa, atugutikhat piyukhat kilaluganut, ilangit ikaluit ovalo ilangit tagiup ikaluit. Ilaa taimatuugitkaluamata Inuit pikatangitait ovalo niuviktigutaitlu hapkoa ilangit.

Tamamik nunat Umayukhiuktinik Katimayikaniaktut. HTOkut, Katimayinit, munaginiaktut umayukhiugutainik ilaukatiminut. Tamamik Aviktukhimayut Aviktukhimayunik Umayukhiuktinik Katimayikaniaktut munagilutik HTOkunik aviktukhimavinit.

Tamamik Inuit ilaulaaktut nunamini HTOkuni kihimi ilauyumangitkumik.

Inuk pipkalaaktuk aalamik Inumik atuklugit inminiigutiminik umayukhiuluni, nanigiakhiukluni ovaluniit ikalukhiukluni. Hamna inminiiguti tunilaaktait aalamut Inuinamut ovaluniit Inuinaungitumut ilaminut. Inuk tunihimayuk umayukhiugutiminik inminiigutininik, umayukhiuktukhak umayunik atuktainik maliktakhat maliktait Inuit nunaminit.

Inuit hivuliuniaktut ikayuklutik kablunaat umayukhiukata, angmaktitilutik umayukhiukvinik kinauyaliugutininik ovalo niuviktilaalutik umayut ilanginik.

Inuinaungitut inuugaakhimayut Nunavumi kangagaaluk tuniyauniaktut nakuutkiyamik umayukhiugutininik ovalo pilaalutik nutaat pilaitainik.

Kavamatkut Kanatami havakatiginiaktait Inuit hanaligumik inikhaminik hilakyuami angigutikhanik ikpiginiaktainik Inuit Umayunik umayukhiugutininik inminiigutaini Nunavumi Angigutit Iluani.

Nunavut Nunataarniata Iluani Inuit aliaginiagait ayungityutikhatik ikayutikhallu Angirunmit. Nunavut Nunataarniata Iluani ilalik imaarnik nunaniglu. Una qauhiq atuqtauyuq Nunavutqaliqtinagu April 1, 1999-mi.

Akviit Kauyimayatukangit Ihivgiugutait inikhimayut March 2000mi. 2003mi Tamaat Pilaaktut Umayukhiugutit Akvinik Kananagani Hudson bay/Foxe Basin atauhik pilaak pingahuni ukiuni. Tamaat Pilaaktut Umayukhiugutit Qikiqtaaluup Tagiungani atauhik pilaat 13nit – 15nut ukiuni.

Naunaitkutikhat makpigaat ilaa Ilaupkaiyut Makpigaagit naunaiyautait Inuk ilauyuk ataani Nunavumi Nunataagutit Angigutaanut.

Nunamini HTOkut iliniaktait maliktakhat Inuit umayukhiugutiginik nunaminit. Inuinaungitut maliktukhat maliktakhanik ilihimayainik kavamatkut.

Akiliktuitjuti akiliktukhat ahiguikpat ovaluniit atukpat hunavaluit piutait ovalunniit atuktait aalat Inuit.

Hanatiligiyyit kaitivaktut nutaanik ovaluniit hanatiligiyyinik nunanut. Hapkoa hanatiligiyyit atukpaktut nunamit pitkutiinik ovalo kaitilaaktut aalangutilutik Inunut, nunanut ovalo umayunut. Hanatiligiyyit ilaayut, apkotikhat, ikaavikhat, uyagakhiukviit ovaluniit pulaaktakviit ikluit. Hananahuat ilaayut Kavamatkunit, nunaminit, kapaniit, inminik Inuit ovaluniit ilaukatigiit Inuit ovaluniit kapaniit.

*Naunaiyakhimakpat hanatiligiyyit aniktikpat Inuit ikalukhiugutainik ovaluniit umayukhiugutainik, hanatiligiyyi akiliktukhak. Hamna akiliktuut taivaktuk **Akiliktuitjuti**. Ilangani 6mi ukakhimayuk kanuk hanatiligiyyi akiliniat ovalo kanuk kilamik.*

Puiguktailitjutitikhak

Hanatiligiyyit akiliktukhat tamaiyautainik kinauyakut. Ilaani ihuakhalaatait ovaluniit himautigilugit ahihuktihimayaminik. Nanigiat, umayukhiukviit ikluit ovaluniit aalat hanalgutit ilangit. Inuk umayukhiulaikat, hanatiligiyyit akiliktukhat tamaihimayainik. Ilangit kinauyaikhimayut, nikinik, aanugaanik ovalo aalanik hunavalunik pivaktait umayukhiugutiminik. Inuit ilaani nuutitiniaktut umayukhiukviminit. Taimaitpat, hanatiligiyyi akiliktukhak nuutigutiminut.

Inuit pingahunik ukiunik apigilaaktut akiligutikhanik ahiguktuihimayut piyanganit. Apigilutik, titigaklutik ahigukhimayut akiligutikhainik. Hamna makpigaak taivaktuk utiktiutikhak. Inuit tuniyakhait utiktiutikhamik hanatiligiyyimut.

Hanatiligiyyi akiliktukhak utiktiutikhamik 30nik ublunik. Pingitpat, utiktiutikhak munagiyauniaktuk *Kaagani Nunat Inminiigutit Akigaktuuyit*. Atanguyauniaktut angigutikhanik umayut tamaihimayainik. Akiliktupkaniaktait hanatiligiyyit. Hanatiligiyyit akiligumangitpata, utiktuitikhat apikhuktimungalaat.

Inuk piyumayuk utiktitihanik pingitkalualuni hanatiligiya ihuinaakhimayuk. Hanatiligiya piyukhat ahigukhimayut piinaniaktuk hanatiligiya pingitkaluaktulugu. Hanatiligiya pilimaitkumiuk piyaminik hamna, hanatiligiya akiliktukhak ihuinaagutiminik ovaluniit ahiguktaminik.

Tikkuaqtauhimayuk Inuit
Timingat imaa tukilik
Nunavut Tunngavik allaluuniit
timiuyuq piyauniaqtuq Inungnit
kamayiuyukhamik
turangayumik kitumiglikak
Angirunmiittumik.

Aniktauhimayuk,
DIOkut ovaluniit HTOkut
akililaitait akiit Akigaktuiyit
angigutaanik. Kihimi
akiit HTOkut atuktangit
ilaukatigivlugu utiktuinahuak
akililaitait NWMBkut.

Germaine Arnaktauyok, "Shaman's Coat"

Hamna Ilangani titigakhimayuk Inuit inminiigutingit pihimalaaktaini Nunaligigayaanik.

Puiguktaitjutitikhait

Inuit hanalaaktut nutaanik nunaligigayaanik Kavamatkut Nunaini. Nunamini umayuligiyit angiktakhangit hapkoa atugutikhait nunat. Kavamatkut angingitkalualugit hapkoa.

Inuit ukalaaktait Kavamatkut, titigaklutik, nani iliyumayut nunaligigayaat Kavamatkut nunaini. Kavamatkut ilipkaniaktait nunaligigayaat ukiumi atauhikmik. Inuit pilaaktut atugutikhanik talimanik ukiunik ovaluniit avataanut.

Inuit pilaaktut nunaligigayaanik Inuit nunaini. Pilaaktutlu pulaaktivini, minguktivinilu. Pilaakhutiklu **Nunamini nunaini** hamletkut angikhimakpata.

Inuit akililaitut **taksinik** nunaligigayaanai.

Nunaligigayaat ikluakaviit nunani ovalo atukpaktut ilaani. Inuit ilagiit ovaluniit ilaukatigiit atulaaktait ilaani ukiungani, ukiuk tamaat ovaluni ubluni ilaani ukiमित. Nunaligigayaat ilauyut malgunik kilometres nunat atuktut Inuit inuuvingani. Nunamini nunat inugiaktut pikagiamini niguakhimayut kavamaliugutit ilauyut. Taksiligutit kinauyat Kavamakut pivaktait Inuit atuktakhait.

Nunalingni nunat nunauyut nunaliup kiklingitta iluaniittut nanminiriyayut hamlatkunit nunalingmiunit. Ilangittut nunait nanminiriyayut Inungnit, Kanatap Gavamaginit aviktuhimayumi gavamanilluuniit. Nanminiriyayut nunait uvvalu uyagakhiurvit uyaqqaluuniit naniyayut nunap ikkiaganinit ilaungittut nunalingni nunani.

Kanatami Pulaaktiviit nunat
Kanataup Kavamatkut
munagiyait.

Avikturhimayumik
kipinguiyarvik munaqtauyut
ataani Gavamata Nunavut.

Inuit angikhimayut
himautilugit Inuit
Inminiigutit Nunainik
Ukkusiksalikmi (Wager Bay)
nunanut nanikiak Kivalliqmi
pigiagita nutaamik Kanatami
Pulaakatakvikhamik
hanagiami.

Katannilik Pulaakatakvik
hanahimayuk 1992mi.
Aivagutait IIBAmik
uktugumayut ovalo pihimayut
nunaptini pulaakatakviit
inikhimayut February 2002mi.

*Hamna ilangani ukakhimayuk Inuit ilauyut
hanatjutaini ovalo munagitjutaini pulaakatakviit.
Munginiaktutlu Inuit inminiigutininik umayukhiugutini,
ikalukhiugutini ovalo katitilaalutik nunauyanik
pulaakatakvini. Ukakhimayuklu kanuk Inuit
ikayuktaulaaktut pulaakatakvinit.*

Puiguktaititjutitikhahat

Hitamat **Kanatami Pulaakatakviit** hanayauniaktut
Nunavumi. Qikiqtaalukmi hapkoa; Auyuittuq,
Ellesmere Island ovalo Kananagani Qikiqtaaluk.
Kivalliqmi Ukkusiksalik (Wager Bay).

Inuit ovalo Kavamatkut atiktuiniaktut
angigutikhamik angmaktititinagit hapkoa
pulaakatakvikhat. Angigutit ukaniaktut kanuk
ikayuktauniaktut pulaakatakviit Inunut. Hapkoa
Inuit Ikipinagutingit ovalo Ikeyugutingit Angigutait
pikatalaaktait tamaat 7nik ukiuni.

Nunavut Kavamatkut hanalaaktut
pulaakatakvikhanik.

Inuit pilaaniaktut hanatiligiynik ovalo inuligiynik
ikayugutikhainik pulaakatakvinit. Kavamatkut
havaktipkainiaktut Inunik amigaitunik pulaakatakviit
havaaginik. Inuit havaktipkauniatut ovalo
ayoikhakhimalutik havaakhanik koyaginak
havaani.

Inuit busningit pipkaktauniaktut hivuliulutik
pulaakatakvini katraanik. Busnigutit
tuniyauhimayut katraanik kiniktukhat
havaktukhanik Inuinanik.

Nalungitut Inuit katraaktiligiyit apigiyauniaktut
hivulimik piyumagiagita busnikhanik mikhaanut
pulaakatakviini.

Katimayigalaat tikuaktauniaktut Inunit ovalo
Kavamatkunit munagiyukhat tamamik Kanatami
ovalu **nunaptini pulaaktakviit** Nunavumi. Inuit
ovalo Kavamatkut tikuaktukhimaniaktut
aatjikiitunik katimakatauyukhanik tamamik
Ilaukatigiit Munagiyiit Katimayigalaat.

Inuit umayukhiulaat Kanatami ovalo Nunaptini
Pulaakatakvini. Pilaakhutiklu nunaligigayaanik.

Inuit akililaitut itigiamini pulaakatakvimut.
Pulaakatakviit takupkainiaktut Inuit inuuviviniinik.
Pikaniaktut pulaakatakvimi tuhagutikhanik Inuit
takuyaalaaktainik Inuktitut.

Minguiktikviit

ihumaałuknaktut ovalu munagiyauyukhat. Umayuliit ovalunniit aniktailiviit tinmiat kaivaktut ukiuktaktumut auyami. Ilangit mingiuktikviit inuuviviniit nunait ovaluniit kuugat ikpinaktut ukiukta-khumi pitkutigaluangani. Aalat nunat nunatiaguyut, inuuviviniit atugutiit ovalunniit nalvaakhimaviit ingilgaat atuktagaluangit. Hapkoa nunat ilauyut ilangit ikpinagiyauyut ihivgiutunut.

*Gavamat, uqaqatiqarhutik
Inuinnanik, qauyhainiaqtut
hadja maligaayunik
Allanguriaqariahaita
munarhiyuminaqtumik
hapummiviniik.*

*Ihivgiuguti inikhimayuk
1998mi.*

Inuit ikayuniaktut hanatjutainik ovalo munagitjutikhainik Minguiktikviit. Hamna ilangani munaginiaktut Inuit inminiigutiginik umayukhiugutainik, ikalukhiugutainik ovalo katitilaalutik nunaayanik iluanit.

Puiguktailitjutitikhait

Kavamatkut, ukakatigilugit Inuit, ihivgiuniaktut pihimayut maligaliugutit aalanguniagiagita naamakhiyaami munagitjutingit mingiuktikviit.

Inuit ovalo Kavamatkut munagikatigiiniaktut mingiuktikvini. Nunavumi Umayuligiyit Katimayiit angikhimayukhat mingiuktikviit hanayauniakata, umingniakata ovaluniit ihuakhiniakata. Angiguti katitihimayuk nani Kavamatkut ililaaktut nutaanik mingiuktikvikhanik.

Katimayigalaat tikuaktauniaktut Inunit ovalo Kavamatkunit munagiyukhat mingiuktikviit Nunavumi. Aatjikutaatut pulaakatakviit, mingiuktikviit pikaktukhat angigutikhamik atuktakhainik kanuk ikayuktaulaat Inuit.

Inuit Ikpinağutiniik ovalo Ikağutiniik Angigutiniik pilimaitut mingiuktikviit aniktilimaitpata ovaluniit ikayulaitpata Inuit ihumagiyainik. Inuit piğumainaniaktut ilaukatigiinik katimayigalaanik Kavamatkutlu munagiyaaami hapkoa nunait.

Inuit umayukhiulaaktut minguiktikvimi atuklutik
maliktakhanik ilihimayut umayukhiugutikhanik
Nunavumi Umayuligiyyit Katimayiinit.

Minguiktikviit takupkainiaktut Inuit Inuuviviniinik.
Tuhagutikhait takuyauyukhat Inuktitut.

Munagitjutikhat paknaiyautikhait Thelon
Sanctuarymi Kivalliqmi paknaiyautihimayukhak
1998mi ovalo IIBAmik aivakhimalutik.

Ilanganik Inuit nunainik
unguvakhimayukhat Thelon
Game Sanctuarymi kihimi
piyumayaukpat
minguiktikvikhamik.

Susie Malgokak, "Good Bye"

Ilangani 10

Nunani ovalo Pitkutikhami Ilaukatigiit
Katimayiit

*Hamna ilangani iliyukhat **Ilaukatigiit Munagiyit Katimayiit** piniaktut nakuuyumik atugutikhainik Nunat ovalo Pitkutikhat ilaulutik Imat. Pikuyakyuakhamik angikhimayukhat hanatjutikhainik tamamik Katimayiit pigiagita munagitjutikhainik ilanganik angigutit.*

Puiguktaitjutitkhat

Havakvikaniaktut Nunat Atugutainik, Paknaiyautinik, Imamik Laisinsiliuktukhanik ovalo Hanatiligiit Ithivgiugutikhainik.

Pihimaniaktut, kitkanit katimakatauniat tamamik katimayini atiktauniaktut Inuit havakviinit. Kitkanit atiktaulutik Kavamatkunit.

Katimayiit havaniaktut Inuktitut. Naalaktiligumik, Inuit inminiigutikaniaktut tuhaktaulutik Inuktitut.

Ilaukatigiit Munagiyut Katimayiit ilauyut Inuit ovalo Kavamatkut munagiyut pitkutinik ikayugutikhait tamamik Nunavumiut. Ilauyut atiktauhimayut tamamik Inuinit ovalo Kavamatkunit. Hapkoa katimayiit ilaani taivaktut 'IPG' ovalo kinayat akilikpaktait Kavamatkunit.

Kaagani Nunat Inminiigutit Akigaktuiyit, Nunavumi Ikpinaligiinik Ithivgiuktit Katimayiit, Nunavumi Paknaiyaiyit ovalo Nunavumi Imaligiit Katimayiit ilihimayut 1995mi.

Pikuyakyuanga Kaaganit Nunat Inminiigutit Akigaktuiyit ukakhimayuk kitkaniit katimakatauniat katimayigalaagini munaginahuat Inuit Inminiigutit Nunaini nunakatigiikhimayukhat Nunavumi Angigutit Iluanit.

Avatimi ilauyut

tamamik piutit umayut
ovalo umayuugitut pikataktut
umayuliugutinik nunami;
nunauyat, umayut, Inuiti,
imat, nunat ovalo amigaitut
hunavaluit.

Ukakaktigitjutit ukautingit
ihumagiyaminik. Malguuyut
ikpinaktut hamani
ukakaktigitjutini. Hivulimi
Inuit ukalaaktut ihumagiya-
minik ikpigiyaminik. Aipaa
angiktitiyut naalaktut ovalo
atuktut hunamik
tuhakhimayaminik
angigiaminik.

Kamisitkut bilaagit
ukakhimayut kitkaniitut
katimayiit Kamisitkuni
Inuinauniaktut. Kitkanilu
tamamik katimakatauyut
inuuyukhat Nunavumi.

*Hamna Ilangani ukakhimayuk atugutikhainik nunat,
imat ovalo pitkutikhat nakuuyumik. **Nunavumi**
Paknaiyaiyiit pihimayukhat nunat atugutait
paknaiyautingit ikpiginiaktait Inuit ovalo **avatilu**.*

Puiguktailitjutitikhathat

Kamisitkut kiniktukhat amigaitunik atugutingit
nunat pikaktainik. Kiniklunilu atugutinginik tagiup
imait ovalo tahiit imait. Pilutik Kamisitkut
anginiaktut kitut naamaktut ublumi. Kiniklutiklu
hivunikhaptinik ovalo naunaiyanahualuni kitut
naamaniaktut hivunikhaptini.

Kamisitkut anginikhaat havaakhaat hanalutik
paknaiyautikhanik nunani ovalo pitkutikhaini
atugutikhait tamamik aviktukhimayut. Hapkoa
paknaiyautit katitikata, maliktakhaliuktukhat
kanuk nunat ovalo imat atuktauniat tamami
Nunavumi.

Kamisitkut **ukakatiginiaktut** Nunavumiut tamamik
aviktukhimayuni. Atuklutik hapkoa ihumagiyauyut
uktugumayait paknaiyautit nakuutkiyamik.
Kamisitkut pitkutiniaktut *nunat atugutainik*
paknaiyautinik Kavamatkunut angiktakhainik.

Kamisitkut ikayuniaktut pilutik paknaiyautit
havatiani. Kiniklutik nutaanik tamamik nutaat
uktugumayut hanayumayunit, minguktigutiginik
ovaluniit aalat nunat atugutainik maliktauyut
paknaiyautit nunaini.

Minista angikata hananahuaktumit Kamisikut 'angigitlugit', Minista titigaluni tuhaktituyukhak hunmat Kamisitkunut.

Kamisitkut ikayuniaktut paknaiyautikhainik **Nunamini nunaini**. Piniaktut aviktukhimayut paknaiyautit ikpigiyut piyumayainik hamletkut aviktukhimayuni.

Kamisitkut angikhimaniat kanuk halumaktitiniaktut igihimayut nunait. Hapkoa nunat ilangit DEWLineni ovalo aalat nunat aninaniaktut ilaa igihimayunit.

Ilangani 12 Munagitjutikhait Hanatiligiit

*Hamna ilangani ukakhimayuk atuniaktut kanuk nunat atugutingit havaktut ovalo naunaiyakhimayut hanatiligiit hananahuat ikpiginiaktait Nunavumi Angigutit Iluani. Amigaitut atuktakhat maligutikhait. **Nunavumi Ikpigutit Ihivgiugutit Katimayiit (NIRB)** munaginiaktait naamagutikhait Inuit ovalo Hilakuyat.*

Puiguktaitjutitikhait

Havaktaunahuat autlaktilaitut kihimi Katimayiit takutinagit ovalo ukautigitinagit **Minista**. Minista inigutikhainik ukautikaniak. Hananahuat pilaaktut nunani ovaluniit tagiuni, Kelinikalutik Tagiut Hikuanut.

Katimayiit kininiaktut (ovaluniit ihivgiuniaktut) tamamik uktugumayut havagumayut ovaluniit hanatiligumayut naamagiyait nunat atugutaini tahamani nunami. Ihivgiuktut nalvaagumik hananahuat nakuungitut **hilakuyamut** ovaluniit Inunut, ihivgiuktauniaktut.

Nunalingni nunat nunauyut nunaliup kiklingitta iluaniittut nanminiriyayut hamlatkunit nunalingmiunit. Ilangittut nunait nanminiriyayut Inungnit, Kanatap Gavamaginit aviktukhimayumi gavamanilluuniit. Nanminiriyayut nunait uvvalu uyagakhiurvit uyaqqaluuniit naniyayut nunap ikkiaganinit ilaungittut nunalingni nunani.

Minista niguaktauhimayut tunihimayut atanguyautikhanik piyakhainik pigiyagita. Ministakaktuk tamamik Nunaptini ovalo Kanatami Kavamatkuni. Kituk Minista ukautigit kituni kavamatkuni munagiyit munagiyut ihumagiyayunik ukaktauyuni.

Ihivgiugutit havaniaktut kanuk
hanatiliginahuat piniaktut
hanatiligutikhamut ovalo
nunat inuuhikhainut.
Kinikhialuni kanuk
hananahuat paknaiyautingit
munaginiaktut hilakyuap
atugutiginigik aaniktaitjutik-
hainik. Ihivgiugutit pilaaktut
Katimayinit ovaluniit
Kanatami Katimayigalaanit
kanugitaakhait piyumayangit.

Katimayiit tuniniaktut Ministamut atauhimik,
hitamanit hapkoninga pitkutikhanik:

- Pitkulugu kihimi ilangit aalangulugit
aniktailayaami
- Apigilugit tuhautifaagutikhanik
hananahuagutimik ovalo ihivgiufaagiami
- Pitkulugit initiakhimayumik ihivgiugutimik
(ihivgiulugu) pilutik; ovaluniit
- Pitkungilugu hananahuaktait ilaa
aaniktitilaamata.

Katimayiit piniaktut hunamik Inuit ihumayut
hananahuaktumik. Inuit ikhinikata kanuk
hananahuat angiktaukpat, Katimayiit apiginiaktut
ihivgiugutikhamik.

Ihivgiuktaulik, hananahuat iliyukhat titikamut
hunat nakuuyut ovalo nakuungitut aalanguktitiniat
hananahuat pilaaktait. Hamna tuhaktakhak
(ikpinagutiniak ukauhinga) ukaktukhak kanuk
hananahuak pilaituk ovaluniit ihuakhiniaktait
ayokhagutit. Tuhagutikhat ukakatigiyakhait
nunanut ikpinagiyauniaktut.

Inuit katimatjutait angiyumik ikpinaktut ilauyut
ihivgiugutini. Tamamik Inuit ukalaaktut
ihumagiyaminik: Inuit, Hananahuat, Kavamatkut,
Hilakyuami Ilauyut ovalo Aalat.

Ihivgiugutikhat pilaaktait Katimayiit. Pikuyakyuak ilaani pipkaniaktait ihivgiuktaulutik Kanatami Katimayigalaanit (*Kanatami Avatilirinirmik Ihivgiuktut Katimayigalaat*). Katimayiit ilaunginahiaktut koyaginik ihivgiugutini piniat Kanataup Katimayigalaanit, hapkonatlu:

- Pilaalutik tikuagutininik hitaminginik katimakatauyukhamik katimayigaani
- Pilaalutik ihivgiulugit ikpinaktut ukauhiinik Inuit katimatinagit; ovalo
- Pilaalutik ihivgiulugit ovalo aalangutilugit katimayigalaat tuhaktakhainik Ministamungaktinagu.

Hananahuat angiktaukpat, Katimayiit tuniniaktut *hananahuat atugutikhainik* hananahuaktumut. Hamna atuktukhak makpigaak ukaniaktuk kanuk hananahuat piniaktut. Pihimalutik maligutikhanik maliktakhainik. Hananahuat kungiaktauniaktut maliktut hapkoa maligutikhaminik. Kavamatkut piyukhat laisinsiit, atugutikhait ovalo aalat angikhimayut pinahuaniaktait maligutikhait atuktukhat.

Ilaani Katimayiit apigiyauniaktut ihivgiulutik hananahuaktunik hilataani Nunavumi Angigutit Iluaganit kihimi ikpinagiyaulaat hilakuyuat hamani. Minista ovaluniit Inuit havakviit apigilaaktut. Minista iniktigutimik ukautiginiak piniagiakat *kiklinikatigiit* ihivgiugutait pilaaktut.

Inuit Nunaqutait Nunat Inuit
nunagiyait nunatarutikkut.
Nunat atiliurutait
(nanminiqagtup titigait)
tuqumayauyut Nunavut
Tunnngavitkunit Aviktuhimayuni
Inuit Katimayinillu. Nunat
turangayut ikayutikhauplutik
Inuinnanut.

Nunavut Nunataarniata
Iluani Inuit aliaginiagait
ayungityutikhatik
ikayutikhallu Angirunmit.
Nunavut Nunataarniata Iluani
ilalik imaarnik nunaniglu.
Una qauhiq atuqtauyuq
Nunavutqaliqtinagu
April 1, 1999-mi.

*Hamna ilangani ukakhimayuk munagitjutikhainik
imat Nunavumi Angigutit Iluani. **Nunavumi Imaligiyyit
Katimayit** havakatiginiaktait ilaukatigiit munagiyut
katimayit munagitjutikaktut nunani atugutaini
paknaiyaiyut ovalo ikpinagutinik ihivgiuktut.*

Puiguktaitjutitikhathat

Nunavummiut akiitumik atulaat imamik
niukagutikhanik, nigitjutikhanik ovalo
uagutikhanik. Katimayit angilaaktut ovaluniit
nutkaktitilaaktut igitaukataktut imamut.

Katimayit kininiaktut tamamik apigiyut
atugutikhamik imamik. Katimapkailutik tamamik
Inuit ukalaagiagita. Angilaalutik hananahuaktut
nakuuyut ovaluniit nakuugitut. Tuniniaktut
laisinsikhanik hananahuaktunut angiktaminut.

Imat kuviyut iluani **Inuit Nunaqutait Nunat**
aalanguktitilaitut aalanit. Aalat Inuit
ihuinaaktitikpata imamik, akiliktukhat
ihuinaagutiminik. Aalanguktitikpat kanuk imat
kuvivaktut, akiliktukhatlu ihuinaagutiminik.
Katimayit piyukhat akiliktikpailutik.

Katimayit piniaktut imat atuktauniaktut
atugutikhaminik. Havaktait atugutiginiat
hanatjutigini nunat atugutait paknaiyautikhainik.
Ukaklutiklu imamut nutaat hananahuat
pinahualigaagata.

Hamna ilangani tunivaktut nunanik ovalo nunait inminiigutikhainik nunaminit atulaaktainik nakuutjutikhainik Inuit inuuyut tahamani.

Puiguktaitjutitikhait

Kavamatkut tuniyukhat nunanut naamaktunik nunakhainik atugumayainik ublumi ovalo atulaaktainik hivunikhaini. Hapkoa piyumaniaktait ilauyut imamik atugutikhainik, ikakuuviit inikhainik ovalo hiugaktakvikhanik.

Inuit nigualaait inminik nunamini nunait niuviktaulaagiagita ovaluniit tuniyaulaagiagita.

Tamamik Inuit ovalo Kavamatkut atulimaitkumiuk nunamini nunait, Inuit hivuliuniaktut niuvigiamini ovaluniit himautigilugit aalanut Inuit nunainut.

Inuit ovalo aalat Inuit inminiigutikalaat nunanik iluani nunamini.

Nunait nunat inugiaktut pikagiamini niguakhimayut kavamaliugutit ilauyut.

Niguakhimayut 1994mi. Angikhimayut nunamini nunat niuviktaulaitut, tuniyaulaitut, himautigiyaulaitut ovaluniit atuktitaulaitut akiliklutik 99nik ukiunik. Aipaanik niguafaaniaktut hafumunga apikhutimut 2014mi.

Elsie Anaginak Klengenberg, "Hunters of the Sea"

Ilangani 15

Tagiut

Hamna Ilangani ukakhimayuk Inuit pikataktukhat atuklugit ovalo ikayuvigilugit tagiut mikhaani Nunavumi Angigutit Iluani. Inuit nalungitiaktait hapkoa imat ovalo ukakavikagumayut hulikpata hamani.

Hamna Ilangani ilipkainiaktuk atugutikhainik amigaitut atanguyautigihimayut ilanganit Angigutit tagiup mikhaanut (tagiup hinaa) Nunavumi Angigutit Iluani.

Puiguktaitjutitikhath

Hamna ilangani pipkaniaktuk *Nunavumi Tagiuni Katimayiit* ikayugiami Kavamatkut tagiup mikhaanut. Hamna Katimayiit ilaupkainiaktut **tapiriikhutik kamagiqiuyakhat katimayit** munaginiakhutik umayunut, paknaiyautinut, imamut ovalo ikpinagutit ihivgiugutininut kanukiak. Kavamatkut piniaktut katimayiit ikayugutikhainik akhut.

Kavamatkut pinahuaniat munagilugit tagiut pitkuhiit nakuuyumik.

Tapiriikhutik kamagiyuyut katimayit timiuyuq Inuit Gavamatkullu atauttikut kamagiyuyut kivgaktuhugit tamaita Nunavunmiut. Katimayiuyut atiqtauvaktut Inuinanit Gavamanillu. Hapkoa timiuyut taiyauvaktut Timit Inungnut Gavamanullu maniqqitayuyut Gavamatkunit.

Inuit ayunngityutait ikayutihailu an'ngutinit titigaqtauhimayut Ilulirmi 5-mi.

Zone I ilauyut imat avataani Kanataup Ilanganit Tagiut Kikliningani. Zone II ilauyut imat Hudson ovalo James Bay ovalo Ungavami ilaungitut imat Nunavumi Angigutit Iluani.

Inuit umayukhiukpaktut umayunik malguni tagiuni mikhaani avataani avataaniitut kiklininganit Nunavumi Anigigutit Iluanit. Hapkoa ilangit ('Zone I' ovalo 'Zone II') titigakhimayut Angigutimi. Kavamatkut apgiyukhat *Nunavumi Umayuligiyit Katimayit* ikayuktaulutik pitinagit angigutininik umayunut hamani ilangani.

Kavamatkut pinahualigaagamik kinamut tuniniaktut kinauyaliugutikhanik ikalukhiugutit laisinsinik umayukhiulutik hamani ilangani, pinahuaniaktut tunilutik Nunavumi Inunut inuuyut haniani hafumani.

Ilangani 16

Qikiqtaalungmi Hikuqarniit

*Hamna ilangani kanuk Inuit umayukhiugutikhait inminiigutait atuniaktut hikumi ilanganit avataaniitut Kanatami tagiut munagitjutaini. Hamna Ilangani ukakhimayut Inuit umayukhiulaat inminik atuktakhaminik umayunik kihimi tagiut umayuit tahamaliigumik **Hilataani Nunat Hikuvingit ilangit** mikhaani kivataani Qikiqtaalup hinaanit.*

Puiguktaitjutitikhait

Angiguti ukakhimayut hikut ilanga malguunik imaatut:

- Atuklutik naunaitkutainik kaagani hanianilu, ovalo
- Atuklutik Kanatami Tagiuni Munagiyut katitigutait.

Angiguti nunauyangani takuhauyut kanuk
ungahitaa hikut ilanga pihimayut Kivataanit
Qikiqtaaluup Tagiunga.

Ilangit atanguyautit ilaukatigiit munagiyut
katimayigalaat atuniaktut hikut ilangani. Hapkoa
ilauyut umayut umayukhiukpaktait, nunat
atugutingit paknaiyautigit ovalo ikpinagutit
ihivgiukviani.

Inuit atulaitut laisinsinik umayukhiugaagamik
inminik atuktakhaminik hikut ilanganit.
Maliktukhat kihimi Kavamatkut maliktakhainik
ilihimayut atugutainik, ilaa, kotanik ilangit
tagiumi umayuni.

Ukiumi hikut kiklinigit
ungahiktut Baffin Baymut,
avataani 12nik mailinik
ilanga Kanataup tagiungani
munagivinga. Inuit
umayukhiuyumata
tahamani.

Susie Malgokak, "Young Seals at Play"

Ilangani 17 Atugutikhait Inuit Inminiigutit Nunait

*Hamna Ilanga pihimayut atugutikhait Inuit tighimayait nunat **Nunavumi Angigutit Iluani** inminiigutikhaminik. Himautigivlugu tunihimayangit Nunakakaakhimayut tighimayait tamamik nunat, Inuit tighimaniaktait 18%kuyut nunanit **Nunavumi Angigutit Iluani**.*

Puiguktaitjutitikhait

Inuit inminik tighimaniaktut naamaktunik nunanik naamagiyakhainik piutikhaminik ublumi ovalo hivunikhaini. Inuit tighimayukhat aalatkiinik nunanik pinahualugit tamamik hapkoa piyumayait, ilauyut hapkoa:

- Nakuuyut umayukhiukviit, nanigiakhiukviit ovalo katitigutikhait nunait
- Nunaligigayaat
- Nunat nakuuyut pulaakatakvikhat ovaluniit umayukhiuvikhat kinauyaliulutik

Inuit Nunaqutait Nunat Inuit nunagiyait nunatarutikkut. Nunat atiliurutait (nanminiqagtup titigait) tuqumayuyut Nunavut Tunngavitkunit Aviktuhimayuni Inuit Katimayinillu. Nunat turangayut ikayutikhauplutik Inuinnanut.

Nunavut Nunataarniata Iluani Inuit aliaginiagait ayungityutikhatik ikayutikhallu Angirunmit. Nunavut Nunataarniata Iluani ilalik imaarnik nunaniglu. Una qauhiq atuqtauyuq Nunavutqaliqtinagu April 1, 1999-mi.

Inuit nunait tighimaniaktait hivuliumata hunmat aivakatigiikhimayut Nunavumi Nunataagutit Angigutaanik.

Tungavik Federationkut
Nunavumi munagihimayut
Nunamini Nunanik
Inminiigutikhanik Aivaktit
Ilauyunik ukalaat Inunut
nunat inminiigutit aivaktilugit
1990mi ovalo 1991mi.
Tamamik ilauyut
ilaukatauhimayut atauhimik
Inutukamik, ovalo Inuit
HTOkunit, Hamletkunit
ovalo TFNkunit.

- Nunat uyagakhiuvilaat nalungitait ovalo nalvaalaaviit
- Nunat nakuuyut busnigutikhamik ovaluniit hanavikhamik, ovalo
- Nunait ikpinagiyait Inuit inuuviviniit ovaluniit inuuvingaluagit.

Inuit piniaktut inminiigutit atugutikhainik nunat hanatiligivikhait inminik inuuyaamini. Inuit inminiigutikaniaktut inuulutik inmikutiinut Inuit inuuviviniit ovalo inuuhiminut nunamini. Inuit tamamik nunamini piniaktut kitut nunat ikpinagitiaktait inminik ovalo nakuutiaktut atugutikhait atulaaktaminik.

Ilangani 18

Tikuagutingit Inuit Inminiigutit Nunait

Hamna ilanga atukhimayut maligutingit atuktangit Inuit ovalo kavamatkut tikuaktitiligamik kitut nunat Inuit inminiigutiginiaktait. Hapkoa nunat atuniaktut pinahualugit atugutikhait titigakhimayut ilangani 17mi.

Puiguktaitjutitkhat

Inuit inminiigutikaniat tigukatalutik nunanik koyaginak Nunavumi Angigutit Iluanit. Atukhimagumiuk nunat pitkutingit ovaluniit inuuhimagumik, pilaaktut iminiigutikhainik nunaini.

Pikaktut aalanik Inunik tighimayut ovaluniit atuktut nunanik Nunavumi Angigutit Iluani (pingahuat ilauyut). Hapkoa Inuit pitiaktauniaktut kavamatkunit ovalo Inunit.

Kavamatkut tuniniaktut nunauyanik. Takupkaiyukhat amigaitunik. Tikuaktitiniaktut nani atuktikaktut ovalo uyagakhiuktukaktut. Naunaiyakniaktut pulaakatakviit ovalo kinauyanik umayukhiukviit ikluinik. Nunauyat takupkainiaktut nunat tiguyauhimayut inminimit ovalo kapanimit ovalo aalanik atulaaktunik tuhagutikhanik.

Atulugit Kavamatkut nunauyait, nunaminiit inminik nunauyaluniaktut. Hapkoa takupkainiaktut nunat atukataktait. Naunaiyalugit kitut nunat piyumayait. Hamna ilauyut nunat naluyaungitut hanauyakhanik uyakanik.

Angiguti inikat, Kavamatkut ovalo Inuitlu apikhuktimulaulaitut kaniklutik hamna Ilangani maliktaungituk.

Ilangani 19 Inminiigutikhangit Inuit Nunait

Hamna Ilangani ukakhimayuk kanuk Inuit inminiigutikaniaktut nunanik. Atukluni hunat pilaat ovalo hunat pilaitut kaagani Inuit nunaini. Ukakhimayut kanuk Inuit nunait takuyauniaktut nunauyami ovalo kanuk ihivgiuktauniaktut. Hamna ilangani ukakhimayuk inminiigutikhait hanauyakhat uyakat.

1993kutinagu, mikiyut nunat Nunavumi tighimayayut hilataanit Inunit ovaluniit kapaninit. Amigaitkiyait nunat pihimayait Kavamatkut, atuklugit Inuit inminiigutait. Hamna naunaikhimayuk tunihimayait Inuit ihumaalukhimaitumik tikuaktitihimayait nunat pihimaliktut Inuit Nunaqutait Nunat.

Hapkoa malguk atuktut
inminiigutit akigaktuutit
taivaktut *kaagani inminiigutit*
ovalo *ataani inminiigutit*.
Taimaimat tamamik Inuit
tighimaniaktut
naunaiyakhimayut nunait
nalvaakhimayut tahamani
ovaluniit kaaganivyak:
nunauyat, makluit, uyagaliat,
hiukat ovalo haunauyakhat
uyakat.

Atugut kantranguyuq.
Imaittuq kantrak
naunaitkutauyuq
kaffituqtumik inuk
Akiliqtuiniarmangat
nanminiqagtumut
aturniagumiuk nanminiqagtup
nuna, igluqpaa, tamaiilluuniit.
Naunairhimaniarhugillu qanuq
atuqtauniarmangata.

Kihimi mikiyut nunat ilangini
nunani (Angaatjuviit nunait
ovalo Niuvikviit nunait)
Kavamatkut ovalo Inuit
avaliitut tighimaniat nunanik
Nunavumi ublumi. Inuit
tighimaniaktait nunat 11ni
Nunavumi nunaini.

Puiguktaitjuttikhat

Inuit tighimaniaktut tamaat 136,000 square miles
(356,000 square kilometres) nunanik Nunavumi
Angigutit Iluani. Inuit nunagit iluaniitpat imamit,
tighimaniaktait Inuit. Inuit tighimaniaktait
talvatuak *kaagani* tamamivyak tahapkoa nunat.

Ilangini nunani, Inuit tighimaniaktut kaagani
ovalo tamamik *ataaniitut*, ilaulutik inminiigutit
uyagakhiuvikhat, ukhuyuakhat ovalo kaasiliikhat.
Piniaktut hapkoa iluani 14,000 square miles
(36,257 square kilometres) Inuit nunakhait.

Tighimatjuttikhait Inuit inminiigutit nunait
pikatigiiniaktait Nunavut Tunngavik Timinganit
ovalo Aviktukhimayut Inuit Katutjikatigitlu.
Pihimaniaktait inminiigutit titigait tamamik
Inuit nunaini.

Inuit niuviktilaitut ovaluniit himautigilugit nunat,
kihimi Kavamatkunut. Hamna maligutikhak
pihimayut pikainagiagani Inuit inminiigutit
nunainik hivunikhaptinut inuuyukhanut. Inuit
atuktilaat nunanik ovaluniit atuktilugit aalat
atugutikhainik nunagutait. Inuit tuniniaktut
Kavamatkunut atugutikhainik Inuit nunainik
atugumagumik, ilaa naalautikuugutikhat
atugutikhainik.

Nunat Inuit tighimaliktait takukhauniaktut
nunauyani. Kavamatkut hanayukhat
initiakhimayunik nunauyanik himautikhainik
hivuliit nunauyanit. Nutaat takukhauyukhat Inuit
tighimayait nunaminit.

Hamna Ilangani naunaiyakhimayuk amigaivyaktut nunat ilanganik Inuit tighimalaaktait hivunikhaptini. Ilangini, Inuit tighimaniaktut nunanik pulaakataktut iklukaktunik atugutingit inikata. Nunat Kavamatkut piyumahuiktait pilaaktangit Inuit inminiigutunik Nunainik.

Hanauyakhat uyakat pitkuhiit atuktangit avaliitut Inuit. Angiguti ukakhimayuk Inuit tighimaniaktait hanauyakhat uyakat kaagani Inuit nunaini. Inuk pilaaktut 50 cubic yardsni hanauyakhanik uyakanik **Kavamatkut nunainit** ukiuk tamaat. Atugutikangilutik. Pigumik uyakanik piinalaitait aalat inminiigutikaktut haniani uyakat. Inuit apigilaaktut hanauyakhanik uyakanik Pulaaktakvimit ovaluniit Mingiuktikvimit.

Kavamatkut ukautiyakhait Inuit nalvaagumik nutaanik hanauyakhanik uyakanik Kavamatkut nunaini. Inuit himautilaaktait ilangit nunait Kavamatkut nunainik nakuutiaktunik hanauyakhat uyakanik. OVALUNIIT pilutik atugutikhanik pigiamini hapkoa uyakat. Inuinaungitut pilaitut hapkoninga atugutikhanik.

Inuit nunamini
ihivgiukhimayait tamamik
Inuit nunait nunauyangit
titigaktitautinagit. Nunanik
inminiigutini aivaktiugit, ilaa,
Inuit tighimayut nunanik
nakuuyunik hanauyakhanik
uyakanik.

Kavamatkut Nunait
tighimayait Queenmut
Kavamatkunit Kanatami
tamamik Kanatamiunut.
Kanataup Kavamatkuit
munagiyait hapkoa Inuit
Nunait. Ilaani taihimavaktut
Kavamatukaktut Nunait.

Akiliktauvaktut
akiliktauyagialgit
himauhiqtutauluni
hunngiyaktauyumut,
nanminiriyauyumik allanit
atuqtauyumilluniit allamit.

Nunavunmit Imaliriyit
Kamayiuyut imaarnik Inuit
nunagini kivgaqtuhugit
Inuit. Katimayit malikpagiat
maligakhat titigaktauhimayut
Ilulirmi 13-mi.

*Hamna ilangani ukakhimayut Inuit avaliiut
ikayugutigilaat imamit nunaminit. Ukakhimayuk
angitjutait ovalo nakuutjutait imat kuviyut iluagut
Inuit nunaini aalanguktukhaungitut. Pihimayuk Inuit
akiliktauniaktut hanatiligiyyit ovaluniit havaktunit
aniktilikivakumiuk imakut.*

Puiguktailitjutitikhathat

Inuit avaliiutumik inminiigutikaktut imamik kuviyut
iluagut Inuit nunaini. Hanatiligiyyit pilaitut ititjutait
imat kingikhitilugit ovaluniit imaitilugit ovaluniit
aalangutitilugit kuviyut imait. Aaninaktitilaitait
imat kihimi angigutikagumik Inunut.

Hananahuat atugumayut imamik hanalilimaitut
kihimi angigutikagumik Inunut. Hamna angiguti
ukakhimayuk kafinik akilikhimayukhat Inunut
atugumagumik imamik nunaini.

Pilaanikat hananahuat aaniktilakilaaktut,
nutkaktitiyaulaat. Ovaluniit, Inut apigilaaktut
akiliktuutikhanik akiliktukhat hanaliktinagu
hananahuat.

Hanayut Nunatiami ihuinaakpagu imat kuviyut
iluanut Inuit nunainut, Inuit akiliktauyukhat.
Pikaktut atuktakhanik hamani pipkaikpata.

Hamna Ilangani ukakhimayuk maliktakhait Kavamatkut ovalo Inuinaungitut itilaaktut Inuit nunainut. Ukakhimayuk Kavamatkut ovalo Inuinaungitut itilaitut ovaluniit ikaalaitut Inuit nunaini koyaginak. Inuit hivulimik angikhimayukhat. Taimaimat maligutikhat. Kihimi Ilangani ukakhimayutauk ilaani maligutikhat maliktaungitkalualutik. Ukakhimayuk hunmat ovalo kakugu pilaaktut.

Puiguktaitjutitikhait

Inuit iliniaktut maliktakhanik kanuk Inuit kinikhiayut uyagakhiugutikhanik, ukhukyuanik ovalo kaasiliinik Inuit nunaini piyukhat. Tahapkoa Inuit akiliktukhat itigumagumik Inuit nunainut. Akiliktukhat ihuinaaktitigumik nunami.

Kaaganit Nunai Inminiigutit Akigaktuiyit ihuakhainiaktut akigaktuktunik atulaagutinik nunanik ovalo pitkutainik Inuit nunaini. Munaginiaktut atugutikhainik tunilutik atulaaktunik kinauyakhiuktut itigumayut Inuit nunainut (itilaagutit tuniyut).

Anguyaktit angigutikaktukhat Inuinut piyumagumik Inuit nunaini. Nunani tuhaktituyukhat ayoikhaniagumik nunami.

Inuit pipkalaaktait Kavamatkut atuktilugit nunainik akiitumik hivulimi malguk ukiunik. Takitkiyainik atugumagumik, Inuit akiliktilaaktait atuktaminik.

Nunavut Tunngavik Timinga ovalo Aviktukhimayut Inuit Katutjikatingit titigakhimayut Maligutikhanik Atuktakhainik Kinikhiayut Atulaaktainik IOLmi. Ukiumi 2003mi, angiktauhimaitut Kavamatkunit.

Inuinaungitut ikaalaat Inuit nunainut autlaakafugumik, olapkiuyagumik ovaluniit ayokhagumik. Autlaalaaktut imami kuviyuni iluagut ovaluniit haniagut Inuit nunaini. Umayukhiulaat umayunik inminik atuktakhaminik malikumik maligutininik. Hiniktalaat ovalo unaguikhiklutik hinaani.

Inuinaungitut akiliktuilaitut inminik atugumik Inuit nunaini. Ihuinaakhimagumik ovaluniit malingitkumik maligutikhanik munagitjutikaniaktut inminik piyaminik. Piyauniaktut itikhimayut apigihimaitumik ovalo ukautaulutik autlakutaulutik.

Kavamatkut havaktiit itilaat Inuit nunainut havagutiminut. Tamamivyak pingitkalualutik apikuutikhanik kihimi havaktut umayunik. Ihuinaakhimagumik ovaluniit malingitkumik maligutikhanik, Kavamatkut akiliktuiniaktut Inunut.

Kavamatkut piyumaniaktut hiugamik ovalo uyagalianik Inuit nunainit nalvaalaitkumik hanianit Kavamatkut nunainit. Inuit angilaat niuviktilugit Kavamatkut.

Kavamakut tigulaaktut Inuit nunainik kihimi angiyumik piutikagumik. Inuit angayukaagit hivulimi ukakatigiyakhait Kavamatkut tigukungilugit nunanik. Kavamatkut pigumik kihimi (Tigutjutit nunanik), akiliktakhait nunat. Inuit pilaaktut kinauyanik, aalanik nunanik ovaluniit ilanginik nunaik ovalo kinauyanik.

Kavamatkut tigulaitut angitkiyainik 12%nik nunat Inuit pihimayait angigutimi. Nunaminit tighimakpata nunat tighimayainik Inuit, hapkoa nunat ilauniaktut 12%nik ilanganit.

Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk Inuit nunait akiliktitiniaktut taksinik. Ilaani, Inuit akiliktukhaungitut taksinik Inuit nunaini kihimi havakviqarumik, ikayugutit ovaluniit iklukakat pikakata.

Puiguktaitjutitikh

Nani Inuit tighimakpata nunanik iluani nunamini, akiliktukhat taksinik pigumik:

- Nunami tunikatakata imanik, kuligutininik ovaluniit aalanik ikayugutininik nunaini
- Havakviqarumik tahamani nunani, ovaluniit
- Ikluliukhimanahuakata nunani.

Inuit tighimakpata nunanik hilataani nunaminit, akililaitut taksinik kihimi iklukakat ovaluniit havakhimakakat. Havakhimayut ilaulaat; akhaluutikakviit, hanaviit ovaluniit ikakuuviit. Angiguti ilihimayut maliktakhanik kanuk taksinik akiliniaktut, kafiniklu.

Taksikalaitut nunaligigayaani. Taksilaitut iklukhait Kavamatkut ovaluniit Inuit atuktakhainik. Nunaligigayaat, ikalukhiugutit ovalo piguviit atukataniaktut akililaitut taksinik.

Taksiligutit kinauyat Kavamakut pivaktait Inuit atuktakhainut.

Amigaitkiyai Inuit nunait hilataaniitut nunaminit.

Elsie Anaginak Klengenberg, "Awakening to the Spirit of Spring"

Hamna ilangani ilihimayut ayoihaitjutikhanik amigaitinahualugit Inuit havaktukhat Kavamatkuni.

Puiguktaitjutitikhait

Ihivgiugutit ukaniaktut hunat ayoikhaktakhait Inuit piyumayait pilaamini Kavamatkut havaagini.

Kavamatkut nalvaanahuaktukhat hunmat nutkalikpaktut Inuit havagiamini ovalo pihimalaikpaktait havaakhat. Unguvanahualugit nutkakatagutiit. Amigaitut Kavamatkut pilaaktait hapkoatut:

- Apigilugit ilihagutinginik havaakhanut, talvatuak
- Ililugit angitkiyanik Inuit ayoitainik ovalo inuuvivniinik
- Atuklugit Inuit ukauhiit havakvimi, ovaluniit
- Pilugit Inuit ikayuklutik havaktukhakhiugutini.

Tamamik Munagiyit Kavamatkunit paknaiyautikaktukhat (*Inuit Havagutininik Paknaiyautit*). Hamna Paknaiyaut ilihimayukhak havaktinahualugit ovalo ayoikhalugit Inuit.

Hitamauyut talimanit Inuuyut Nunavumi Inuinait. Taimaimat, angiguti piyumayut Inuit tighimalutik hitamanik tailimamit Kavamatkut havaaginik.

Gavamat (titigarhimayuq
angiumik G-qarhuni)
turutangayuq Kanatap
gavamanut, Nunavut
Gavamanut Nunattiap
Gavamanullu. Kitu gavamat
uqariyauyuq naunaittuq
gavamamit kammayiyuumik
uqariyauyumik.

Havalaanik ihivgiukhimayut
1994mi *Nunavumi Iniktiligiyit*
Ayoikhaktunik Katimayigalaat
ovalo Kavamatkut.

Nalvaakhmayut kafiuyut Inuit
havagumayut Kavamatkuni,
ayoigutait ovalo kakugu
havalaat.

Pinahualunilu havaat naamagitkiyaginiaktait Inuit.
Taimaa Inuit pitiagiagita. Havagaagumaniaktut.
Inugiatkiyat kunmunmunganahuaniat havaktaminik.

Tamaat talimani ukiuni, ilauyut ihivgiuniaktut
paknaiyautit havagiagita, ayonaktukakat, ilauyut
ihuakhaniaktait.

Paliihimat ovalo Anguyaktit paknaiyakalaitut.
Pitaakhimaligamik pilihimayunik amigaiktina-
huagutumini Inuit havakatigiyakhaminik.

Kavamatkuni havaakhat takupkauhimayukhat
tamaat Nunavumi.

Mikiniakhaat ayoikhimayakhait Inuk
havagumagumik Kavamatkuni. Taimaimat,
havaktinagit ayoikhagutit piyumaniaktut.
Kavamatkut tuniniaktut ayoikhautikhainik
Inuktitut nunamini.

Kavamatkut ovalo Inuit havakviit havaktigiiniaktut
ikayuklugit Inuit havaktut Kavamatkuni
nakuuyumik. Ayoikhagutit ovaluniit aalat
ikayugutikhait tuniniaktut.

*Kavamatkut niuvikpaktut atugutikhaminik.
Hanaplutik apkotikhanik. Ikakuunik katitilikpaktut.
Atulikpakhutik akilikhutik hanalgutinik. Hapkonging
pivaktut ovalo amigaitunik. Hapkoa havaat
havalikpaktait Inuit hilataanit Kavamatkut.
Nanminiqagtut maniliurunmingnik
uktugutigilikpaktut havagiamini hapkoa. Akigumik
havaakhat, **katraknik** pilikpaktut, akiliktauplutik
havagaaligaagamiuk.*

Hamna ilangani pinahuat ikayuklugit Inuit havakvingit pipkanahualugit katragit Kavamatkunit.

Puiguktaitjutitikat

Kavamatkut maliktakhaliuktukhat (hanatiliginahuat pikuyangit) pipkanahualugit ayongit Inuit havakvingit avataanut aalat havakvingit tunigaagamik katranik.

Kavamatkut ayoikhainiat Inuit havakvinginnik kanuk takhilaat katranik. Kavamatkut ilihimaniaktut pilihimayunik angilinahualugit Inuit havakhait ovalo busniinik ayoikhailutik.

Pilaagumik, Kavamatkut niuvinahuaniat mikiyunik. Taimaa, mikiyut Inuit havakvingit uktulaagiami katranik.

Inuit piniaktut ihuakhakatalugu katitihimayut Inuit havakvingit. Hamna katitihimayut ukaniaktait Kavamatkut kitut Inuit havakviit havalaaktut ovaluniit niuvikvigilaat.

Kavamatkut tuhaktitiyukhat Inuit havakvinginnik tamamik katrat piyumayait unghiktumi autaktitiniagutimini.

Kavamatkunit katraktilihimayut pitkuyauhimayukhat takhihimayut havaktilugit ayongit Inuit ovalo niuviklutik Inuit nanminiq niuvirvinnit. Katraktiligiyit apigiyuniaktut havaktitlugit ayoikhaiyukhat Inunik.

Inuit ovalo Kavamatkut ihivgiukataniaktut katranik. Kinikhialutik kanuk Inuit nakuutjutait pitaktaminik katranik ovalo kanuk havagiagita katraminik.

Katrak piniaktaminik atanguyautikaktut apikhuktini. Hapkoa piniaktait ilauyut piniaktaminik himautiminut aalat ilauyut akiliniaktaminik piyainik aipaanit.

Nunavut Tunngavik Timinga ovalo Kavamatkut Nunavumi titigakhimayut Nunavummi Nangminiqagtunik Ikajuuti Pikuyamik (NNI) pipkanahuakhugit Inuit havakvingit uktugutinik Kavamatkut katranik.

Nunavut Tunngavik Timinga munaginiaktut Inuit Havakvingit Titigagutainik.

Akiliktuutit Kinauyanik
kinauyat akilikpaktut
Kavamaktunut ovalo
Nunavumi Tutkuktuiyinu
tahapkoa hanayut
uyagakhiuktut, ukhukyuat
ovalo kaasiliit Kanataup
nunainit. Angitjutaa
akilikpaktut ilangit ovaluniit
ilihimayut akiinik.

Tutkuktuiyit hanahimayut
maligaliugutimit. Atuktut
piyakhait ilangit Inuit
munaginiaktait nakuuyumik
inuukatiminut.

2003mi akiliktuutit pivaktut
12%kuyut kinauyaliukhimayunit
pivaktait hanayunit.

*Hamna ilangani ukakhimayuk Inuit ilauyukhat
tamamik Akiliktuutinit Kinauyanit katitkaptut
Pitkutinit hanavaktut Kanataup nunainit (ilauyut
ataani nunat tamamivyak Inuit nunaini).*

Puiguktaitjutitkhait

Kapaniit hanagaagamik uyagakhiuktuni,
ukhukyuani ovalo kaasiliini pihimayut Kavamatkut
nunainit Nunavumi Angigutit Iluanit, akilikpaktut
kinauyanik Kanatamut. Hapkoa taivaktut
akiliktuutit kinauyanik. Kanata ilaukatigiyakhait
hapkoa kinayat Inunut.

Inuit piniaktut 50%nik hivulimi \$2million Kanata
pivaktut ukiuk tamaat. Amigaitkiyaukpat
katitkhimayut, Inuit piniaktut 5%mik tamaat
piyainik.

Akiliktuutit kinauyat tuniaktut Nunavumi
Tutkuktuiyinu. Atuniaktut nakuutjutikhainik
tamamik Inuit.

Kavamatkut ukakatigiyakhait Inuit aalangunia-
gumiuk maligaliugutit akiliktuutit akiliniagutait.

(Inuit katitiktut tamaat akiliktuutinit pitkutinit
hanahimayut Inuit inminiigutit nunainit
tighimagamiuk uyagakhiuktut inminiigutait)

Hamna ilangani pipkaiyut angiyut hanayakhat Inuit inminiigutit nunaini piniaktut ikayugutikhainik Inunut. Maliktakhaliukhimayut maliktakhait aivagutigiligaagamik Inuit Ikinagutit ovalo Ikayugutit Angigutit.

Puiguktaitjutitkhat

Ilangani ukakhimayuk angiyuk hanayakhat akikaktut angitkiyamik \$35million (1986mi kinauyat). Ovaluniit, **hananahuat** havaktikanahuat pilikpaktut 200nik ukinik havaktainik talimani ukiuni.

Angiyut hananahuat ikpigiyaukpat imamik ovaluniit pitkutunik kaagani Inuit nunaini, anginahuagutikaktukhat Inunut. Aivagutikhat piliktukhat 180nik ublunik pitinagit hananahuaktait autlaktigutait ubluit.

Inuit ovalo hananahuat angikhimaykhat hunat ikayugutikhait havakvikhak piniaktait Inuit. Hapkoa ikayugutikhat ilauyut; havaakhat, katrakhat, iklukhat, olapkivikhat, havaktilugit aniktaitjutitkhat, atugutait Inuktitut ukauhiit havakvimi ovalo amigaitut aalat pilaaktut.

Ikayugutit Angigutit maliktukhat maliktakhaini ilihimayut ilauyut munagiyit katimayigalaat ihivgiukhimayut ovalo angikhimayut angiyut hananahuat.

Inuit ovalo hananahuat angilimaitpata maligutikhainik IIBAmi, akigaktukti piyauniaktuk. Maligutaa akigaktuktup ukakhimayut Ilangani 38mi.

Inuit ovalo hananahuat angikata, IIBA katraguniaktuk. Kavamatkut ilaungitut angigutimi kihimi piniaktut aatjikutaanik inikhimayumik makpigaaganik.

Hananahuat kaitivaktut nutaanik ovaluniit hanatiligiynik nunanut. Hapkoa hanatiligiynit atukpaktut nunamit pitkutiinik ovalo kaitilaaktut aalangutilutik Inunut, nunanut ovalo umayunut. Hanatiligiynit ilauyut, apkotikhat, ikaavikhat, uyagakhiukviit ovaluniit pulaaktakviit ikluit. Hananahuat ilauyut Kavamatkunit, nunaminit, kapaniit, inminik Inuit ovaluniit ilaukatigiit Inuit ovaluniit kapaniit.

Germaine Arnaktauyok, "The Return"

Ilangani 27

Inuit Atuktangit Pitkutit hananahuat
Kanataup nunaini

Hamna ilangani pipkaiyuk Kavamatkut ukakatigiyukhat Inunut pitinagu hanatiliginahuat pitkutiit; ukhukyuat, kaasiliit, puatigiit ovalunii uyagakhiunahuat nunait pihimayait Kavamatkut. Amigaitut maliktakhat maligutihait hunat pitkutiit pinahuaktauyut ovalo kakugu hanatiliginahuat autlaktitiniaktut.

Puiguktaitjutitkhat

Kavamatkut pilaitut inminik anginahualigaagamik hanatiligiynik pihimayait Nunavumi Angigutit Iluanit. Pipkalaitut kapaninik pilutik ukhukyuunik ovaluniit aalanik pitkutikhanik ukakatigihimaitumik Inuit hivulimi. Inuit inminiigutikaktut ukagiamini kanuk uyagakhiugutikhat ovalo kuliliugutikhat piniagutaini.

Kavamatkut munagitjutikaktut pipkailutik hananahuat ukakatigilugit Inuit. Ukhukyuat ovalo Kaasiliit piyaukpata, pihimayukhat *Inuit Ikpinautinik ovalo Ikayuginik Angigutinik* (takulugu Ilangani 26 tuhafaagumaguvit).

Ukakaktigitjutit ukautingit ihumagiyaminik. Malguuyut ikpinaktut hamani ukakaktigitjutini. Hivulimi Inuit ukalaaktut ihumagiyaminik ikpigiyaminik. Aipaa angiktitiyut naalaktut ovalo atuktut hunamik tuhakhimayaminik angigiaminik.

Ublumi Kanataup Kavamatkuit
munagitjutikaktut
munagiyautaini kuliligiyit
ovalo uyagakhiugutit
Nunavumi. Ilaani hamna
munagitjuti tuniyauniaktuk
Nunavumi Kavamatkunut
(taunungautjuti). Inuit
ukakhimakhaaktut hamna
taimailikat, ilauyumayut
ilangini.

Angiguti katitihimayut amigaitunik piyakhanik
Inuit ukakatigiyauhimayukhat. Ilangit hapkoa;
havaakhat, iklukhat, umayut, hilakyuat,
nunaligigayaat ovalo atugutikhait apkotit ovalo
milviit hananahuat hananiaktait. Amigaitut pilaat.

Ilangani 28

Inuit Ukauhingit Kuliliugutini ovalo
Uyagakhiugutini Angigutaini

*Kavamatkut Nunavumi ovalo Kavamatkut Kanatami
pilaaktut kuliligutit (ukhukyuat ovalo kaasiliit) ovalo
uyagakhiugutit angigutikhanik Nunavumi. Hamna
ilangani ukakhimayuk Inuit ilauniaktut Kavamatkut
Nunavumi ilangini autlaktitilihaaktitlugu.*

Puiguktaitjutitikhait

Inuit ukautikaniaktut ukalikata kitut Kavamatkut
munagitjutikaniat kuliligutinik ovalo uyagakhiugu-
tinik munagitjutaini Nunavumi Angigutit Iluani.

Hamna ilangani ukangituk aalangulaitut kuliligutit
ovalo uyagakhiuktut munagitjutait *pilaitut*.
Ukakhimayuk maliktakhait pikpata *piniakata*
aalangugutit paknaiyaulikata.

Elsie Anaginak Klengenberg, "Evening Game"

Elsie Anaginak Klengenberq, "Nikighaminik Naimayon"

Ilangani 29

Akiliktukhat Inunut Kanatamit

Hamna ilangani ukakhimayuk kafinik kinauyakhanik Inuit piniaktut angigutimit. Tamaat angitjutaa kinauyat ilauyut kaaganiitut kinauyat.

Puiguktaitjutitukhat

Inuit pinkatut \$1.173-billion. Kavamatkut Kanatami akiliniaktait hamna angitjutaa Nunavumi Tutkuktuiyinit ukiuni 14nik. Hamna ilangani ukakhimayuk kafinik Inuit piniaktut ukiuk tamaat.

Kavamatkut Kanatami atukiktitihihiyut Inunut \$39.7-million akiligiagani aivagutit angigutitukhat. Akiliktauniaktuk aatjikutani 14nik ukiunik.

Pingahunik ukiuni angigutinit, Nunavumi Tutkuktuiyit atukilaat ilanganit Kavamatkut Kanatami akilikhimaitainit. Hamna kinauyak atulaaktuk nakuutjutikhainik tamamik Inuit.

Nunavut Tutkuktuiyit tutkulugit kinauyaliuguti-giniaktait hapkoa kinauyat angiliyaani. Kinauyat atuniaktut unghiktumut ikayugutikhainik Inuit.

Kinauyat piyauyut Inungnit Kanatamit \$1.173 biliangugaluaq.

Inuit nunait niuviktaulaat ovaluniit tuniyaulaat Inuit havakviinut ovaluniit Kavamatkunut (ilangani 19). Inuit nunait 'tutkuktaungit' ataani *Itkiliit Pikuyakyuangani* ovalo pilaitut taksinik pilaitaini pilaaktait Itkiliit Tutkuktaungini.

Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk Inuit havakviit ovalo Inuit Inminiigutit Nunait taksiligutiniaktut.

Puiguktaitjutitkhat

Inuk ovaluniit Inuit havakviit pihimayut iklunik ovalo atukhimayait (atugutingit nunat) akiliniaktut taksinik mikhaanut aatjikutaitut aalat Inuit Kanatami.

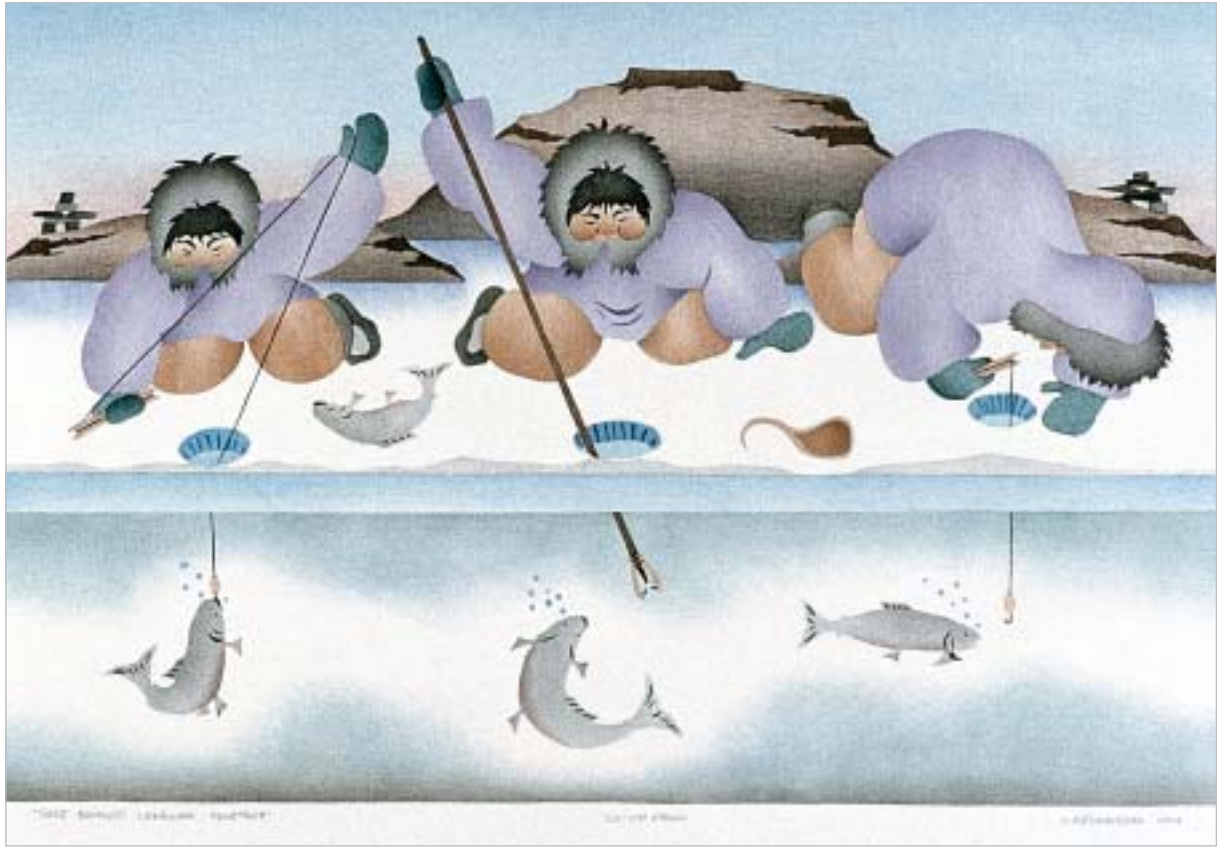
Inuk akiliniaktut taksinik kinauyaliugumi. Inuit havakviit akiliniaktut taksinik kinauyaliuktaminik atuktitaminik ovaluniit akiliktuiyunik atuktunit Inuit nunaini munagiyaminik.

Hamna ilangani ukaktuk maliktakhat maliktakhainik naunaiyautait angitjutait income taksit akiliniaktut ilangini Inuit nunaini (hanangitkalualutik) niuviktaukpat Inumut ovaluniit Inuit havakviinut. Ilaani, taksiit akililaitut.

Taksiit maligaliugutait atuniaktut Nunavumi Tutkuktuiyit ovaluniit kitkut pigumik *kinauyakhanik* ilanganit kinauyakhat ovaluniit ilainit kinauyakhat. Nunavumi Tutkuktuiyit akililaitut taksinik kinauyat tunihimayait Kanataup ilauyut kinauyakhait.

Germaine Arnaktauyok, "2001 Fertility Mask"

Elsie Anaginak Klengenberg, "Three Brothers Learning Together"

Hamna ilangani hanahimayuk Nunavumi Tutkuktuiyiniq tighimayukhat kinauyat angigutihimayut kinauyat akiliktait kanataup Inunut.

Puiguktaitjutitkhat

Inuit munaginiaktut **Tutkuktuiyiniq** atiktauniaktut Aviktukhimayut Inuit Katutjikatiginis. Atuniaktut nakuuyumik munagitjutit maligutainik pihimayaami kinauyat nakuuyumik ovalo ikayuklugit angikliyaami.

Ilanganilu kinauyat angigutihimayuk, tamamik akiliktugutit kinauyaliuktunit Kavamatkunit akiliniaktut Tutkuktuiyinit. (Akiliktigutit ukautihimayut Ilangani 25.)

Tamamik Inut takulaaktut akigaktuutit makpigaat ovalo tuhaktakhat Tutkuktuiyinit ovalo havakviit pilikpaktut Tutkuktuiyinit kinauyanik. Inuit pilaaktut hapkoa havakviit apiktuktinut pingitpata piyakhaminik ilihimayaini.

Tutkuktuiyit hanahimayut maligaliugutimit. Atuktut piyakhait ilangit Inuit munaginiaktait nakuuyumik inuukatiminut.

Tutkuktuiyit tunivaniat kinauyanik *Nunavut Tunngavik Timinganut, Nunavumi Inutukait Ikayugutit Kinauyakhainut ovalo Nunavumi Inuligiyit ovalo Hanatiligiyit Tutkuktuiyit.*

Inuit hivulimi piyumayuugaluit aivagutigilugit tamaat ilauyukhat inminiigutit ovalo ikayugutikhat (aniagutit, ikluliugutit, ukauhiit, akigaktuutit, ilangitlu). Kanatami Kavamatkut ukakhimanmata angilaaktut nunat mikhaanut inminiigutitik nunataagutit angigutimi. Tigunahuakhugit ilautjutihait Inuit Kavamatkut pikuyaini ovalo pilihimayuni hanatjutainik tunikatigiikhi-mayavut iniktigutaini.

2002mi angikhimayut katimayit havaktakhait piniaktut Inuligiyit ovalo Inuuviviniit Hanatiligiigutit Munagiyit Nunavut Tunngavik Timinganit.

*Hamna ilangani ukakhimayuk inminiigutait Inuit ukalaaktut hanatjutaini Kavamatkut inuligiyit ovalo inuuviviniit pikuyangini ovalo pilihimayuni ovalo kanuk tuniyauniaktut Inunut. Hanalutik **Nunavumi Inuligiyit Hanatiligiit Katimayit** havakatigiiktukhat hapkoa havaktaminik.*

Puiguktaitjutitkhat

Katimayit havakatiginiaktait Inuit nalvaanahualugit piyumayait inuuviviniit ovalo inuukatigiit pihimayukhat ovalo piyumayait. Piniaktait hapkoa tuhagutikhat Kavamatkunnut. Ilaukatiginiaktaitlu Inuit havakviit ovalo Inuit angayukaagit. Tikinahuagutit ikayuklugit Kavamatkut tuniyaami pikuyanik ovalo pilihimayunik nakuukpiaktumik ikayulaat Inunut.

Katimayit hananiaktut tuthaktakhanik ukiuk tamaat. Kiniklutik hunauyut atulaat ovalo hunat ikpinagiyut, Nunavumi nunaini. Tuhaktakhak tuniniaktuk Nunavumi Maligaliuktunut ovalo Ministamut Inuligiyit tuniyaamini Kanataup Maligaliuktunut.

Elsie Anaginak Klengenberg, "Brother Let's Get Ready for Winter"

Elsie Anaginak Klengenberg, "Granny Teaches Grandchildren"

*Hamna ilangani ukakhimayuk ikpinakpiaktut nunat ovalo pitkutiit nalvaakhimayut ikpinagiyauyut ukauhiit Inunut. Ilihimaniaktut atugutikhait munaginiagutait hapkoa nunat ovalo pitkutiit ovalo pihimayukhat naamaktumik. Ilihimayutlu ilulutik **Inuit Inuuviviniit Tutkuktuiyit** pigiagita Inuit ilaulutik ukautiginik inuuhigaluagit ovalo inuuviviniit.*

Puiguktaitjutitikhait

Inuit ovalo Kavamatkut munaginiaktut pihimalugit nalvaakhimayut Ingilgaanit nunait ovalo pitkutiit naamaktumik. Angikhimayut havakatigiilutik hamani havaktakhaminik.

Tutkuktuiyit anginiaktut huliniaktut nalvaakviit nunait ovalo pitkutiit nalvaakhimayut Nunavumi Angigutit Iluani. Inuit ovalo Kavamatku ilaulutik pihimaniaktait hapkoa pitkutiit.

Ikluaniaktuk pihimavikhainik Tutkuktuiyit katitikhimayainik.

Tutkuktuiyit kininiaktut nunat atiinik. Inuit atugumaniamata atuklutik kauyimayatukanginik atiinik. Taimaitpat, atugutikhalik piyumagumik nunat kauyimayatukangit atiinik. Tutkuktuiyit anginiaktut nutaat nunat atiinik.

Nalvaagutit Nunanit

ihivgiugutit hunat kimaktauhimayut ingilgaanit. Nalvaagutit naunaiyautit nunat ovalo nalvaakhimayut atukhimayait ingilgaat. Tamamik tahapkoa pitkutiit pihimayut ublumi ilaa piguhimagamik nunat ataani. Nunat munagitjutigiyait nalvaakhimayut.

Ihivgiugutit tuhagutikhanik.
Malgunik ihivgiugutikaktuk.
Atauhik, nunani ihivgiugutit
naunaiyaklugit nunat ovalo
kikliniit. Aipaa ihivgiugutit
katitinahuat tuhagutikhanik
ihumagiyainik, ilangit,
kafiuyut tuktut umayut
Nunavumi.

Ilangani naitumik katitihimayut havakviit pilaaktut
munagilutik pitkutiit nalvaakhimayut Kanatami
nunaini, ilangit Kunviakviit ovalo ilangit
Kavamatkut munagiyiit. Hapkoa havakviit
tuniyukhat Tutkuktuiyinut Inuit pitkutiinik
pilaakat. Ilaukatigiiktukhat tuhagutikhanik
Inuktitut.

Kavamatkut hanayukhat pikuyakhanik mikhaanut
nalvaakhimayut Ingilgaanit. Tutkuktuiyit
ilauniaktut hanatilugit hamnami pikuyamik.
Ukautikalaaluni tamamik maligutikhanik,
pikuyanik ovalo maligaliugutininik munagiyut
nalvaakhimayut Ingilgaanit Nunavumi.

Atugutikhat pihimayukhat **ihivgiugutit**,
kinikhiatjutit, nalvaakhiugutit ovalo
aalangugutininik nalvaaviit nunaini. Tutkuktuiyit
ihivgiuniaktait tamamik apikhugutit
atugutikhainik Nunavumi. Tutkuktuiyit
nutkaktitilaat atugutikhat tuniyaunahuat
hunmakiak. Atauhik ihumagiyait, Inuit
ilaungitpata. Ililaaktut maliktakhainik
tahapkononga atugutimut. Atauhik ilanga,
kiniktut takupkaiyukhat nunaminit hunamik
nalvaakhiuhimayut nalvaaktaminik.

Tutkuktuiyit apigilaat Kavamatkut munagiyinit
tunilutik nalvaaktaminik pitkutiinik pihimayut
Nunavumit. Kavamatkut munagiyiit utiktiyakhait
pitkutiit kihimi maliktakhait atuktukhat. Ilaa,
pilaaktukhat nuutilugit pitkutiit naamaktumik
ovalo pihimalaalugit naamaktumik ovalo Inuit
takulaaktangit. Hamna ilangani katitihimayuk
aalanik maliktakhanik.

Inuit ayongitut hivuliuniaktut pilutik Kavamatkut
katranik hamani. Katraktiligiyit havaktiyukhat Inunik.

*Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk munagilaat pitkutiit ovalo hanalgutit ikpinagiyait Inuit kihimi utukaavalaagitut ihumagilugit 'nalvaakhimayut Ingilgaat pitjutiit'. Kihimi **ingilgarnitat** ovalo **tutqumayauyut titigaqhimayut pilaaktut naluhiyulugit kingulivut ovalo ukalugit kanuk Inuit inuuviviniit inuuhimayut ovalo aalangutitihimayut. Hamna ilangani ukakhimayuk Inuit Inuuviviniit Tutkuktuiyit katitilaat hapkoa pitkutiit pihimalugit naamaktumik ovalo takupkailugit Inuit.***

Puiguktaitjutitikhat

Tutkuktuiyit katitiniat, munaginiat ovalo takupkainiat hapkoa hanalgutinik (takulugu ilangani 33).

Kavamatkut kungiakviit hilataani Nunavumi Angigutit Iluani tighimayut amigaitunik Ingilgaat atugutigalugainnik. Atuktiyukhat amigaitunik pitkutiinik Inunut. Inuit naamaktumik nuutitilaaktukhat, tutkuumalutik ovaluniit kungiaktitilugit. Inuit takulaaktakhait. Kauyimayatukangit kablunaat ihivgiulaaktakhait. Pikaktuk aalanik maliktakhanik maliktauyukhat.

Kavamatkut Ingilgaat atugutainik pilihimayut tuniyukhat ayoikhagutinik ovalo havagutinik Inunut, titigakhimayut Ilangani 23.

Ilitagiyauniakat, ingilgaat atugutingit piinagiyauhimalaaktuk hanayauhimapluni Inunit. Atuktauhimayukhat ovaluniit havaktauhimayukhak Inunit kihimi ihumakagiami.

Ingilgarnitat ukakhimayuk tamayat hanahimayut, havaktauhimayut ovaluniit atuktauhimayut Inunit. Katitihimayut ovalo atukhimayut ukautingit tamamik kanuk Inuit ovaluniit Inuuviviniinik.

Tutqumayauyut hunavaliut titigaqhimayut naunaiyautilluuniit unipkaktut ingilgarniitanik. Atauhiinauliqaktut kihimi atjiqangittutik. Ilangit titigattianguyut ilangittauq titigainait. Ikittuniut Inuit takuhimayungnaqhiyait.

Susie Malgokak, "Spring is Here"

Hamna ilangani ukakhimayuk kina ikayuktauniaktut angigutimit

Puiguktailitjutitikhah

Inuk ilaayuk *Inuit Ilauyut atiliurviat* ikayuktauniaktuk Angigutimit. Aipaa ukauhinga Inuk hamani 'Ilaukatauyuk.'

Inuit inminik piniaktut kina ilaukatauniak. Tamamik nunamini piniaktut kina atia ilautiyauniarmangat **ilauyut atiliurvianut** atuklugit maliktakhat ilihimayut hamani ilangani. Hapkoa ukaktut ilaualaaktut Inuit:

- Inuuyuk
- Kanatamiutak
- Inuk malikhugu Inuit inuuhiinik
- Ihumayuk Inuinauyuk
- Ilaayuk Nunavumut, ovalo
- Ilaungituk aalanut Kanatami nunataagutit angigutaanut atauttikut.

Nunani ilaupkaiyit katimayigalaat ilaupkailimaitpata Inumik katitimut, taamna Inuk

Ilauyut atiliurviat atiktuiyut tahapkua pilaaktut ilitagiyaulutik Inuinauyut. Ilaupkaiyit katimayigalaat anginiaktut kina ilauniaktut Ilaupkaiyit katitigutini. Tamamik nunaminit tikuaktauniak katimayigalaanik.

NTIkt Ilaunirmut Maligutait
ihuakhihimayuk 2003mi.
Ilihimayuk maligutikhait
ikayugiami kina ilihimalaat
ilaupkaiyit katitigutini
maliktakhat Ilangani
35 naunavyagaagata.

pilaaktuk akigaktuiyit katimayigalaanut.
Akigaktuiyit katimayigalaat katimakatikaniaktut
tamamik pingahunit aviktukhimayunit. Ukauhinga
inikpianiak. Apikhuutinga ilaani apikhuktimungalaat
ihumagumi akigaktuiyit katimayigalaat
ihuinaakhimayut.

Kinakiak pilaaktuk akiitumik aatjikutainik
katitikhimayunik Nunavut Tunngavik Timinganit.
Aatjikutait tunilaaktut akiitumik Kavamkatunut
ukiumi tamaat. NTIkt munaginiaktut pihimalugit
ilaupkaiyit katitigutait ihuakhakatalugit.

Ilaukatauyuk angigutimi nunaminiigitkalualuni
Nunavumi Angigutit Iluani.

*Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk Inuit ovalo Kavamatkut angiktakhaa **Nunavunmi Nunatarnikkut Angiqutigigutauyuq** maligaliuktingugiami. Hamna atuktanga taivaktuk iniktiligutit.*

Puiguktaitjutitikhata

Inuit angiktakhanga angiguti hivulimik, niguaktitilutik tamamik aviktukhimayuni. Amigaitkiyainik 50%nik piyukhat tamamik aviktukhimayunit angigiami. Tamamik Inuit Nunavumi 16nik ukiulit ovaluniit avataanut nigualaata.

Hamna ilangani ukakhimayut kanuk niguaktitiniat ihuagiagani. Ilaukatigiit pihimayut Inunit ovalo Kavamatkunit ilaayunit (Iniktiligutit Katimayigalaat) munaginiaktut ovalo niguaktitilutik. Piniahuaniat Inuit nalungitut iluani angigutiup ovalo inminik nigualaata piyumayaminik.

Niguaktaakata, tamamik ikpinaktut makpigaat tuniniaktut Tutkuktuiyinu Kanatami.

Inuit niguakata angilutik, Kavamatkut Kanatami piniatut. Hamna ilangani ukakhimayuk maliktakhainik. Kanataup Maligaliuktiit angikhimayukhat nutaamik maligaliugutikhamik angigutimut.

Inuit niguakhimayut November 1992mi. Amigaitkiyait 85%nik niguakhimayut angikhutik. Kavamatkut Kanatami iniktiligutihimayait Angiguti June 1993mi.

Nunavunmi Nunatarnikkut Angiqutigigutauyuq Pikuakyuanga atuliktuk July 9mi, 1993. Taimainmat, Nunavumiut kувiahugutigilikpaktaa Nunavut Ublua July 9mi ukiuk tamaat.

Hivumurityutikhak
kantranguyuq Gavamanut
Inunngnullu pinguqtiriyami
tamainik Nunavut
Nunatarutata Angigutip
iluaniittunik. Tungmigatut
ittuq huliyauyukhanik.

*Nunavumi Iniktiligiyit
Katimayigalaat* ilihimayuk
1993mi.

Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk tamamik iluani Angiguti pilaaktuk. Tamamik pinahuaktut havalaitut atautikut. Taimainmat, iniktigutit paknaiyautinga hananiaktuk angiguti iniktiktautinagu. Hamna ilangani ilihimayuklu pinahualutik Inuit ayoikhakhi-mayut ilauyaamini angiyumik iniktigutini.

Puiguktaitjutitikhak

Ilaukatigiit piniaktut kungialutik kanuk Angiguti havaliniak. Nunaptinit Kavamatkut ovalo Kavamatkut Kanatami atiniaktut atauhimik Inumik ilauyukhamut. Inuit atikniat malgunik. Taihimaniaktuk hapkoa *Nunavumi Iniktiligiyit Katimayigalaat* ovalo pinahuaniat hapkoninga:

- Pinahualutik tamamik Angigutimi iluaniitut havaktakhat
- Pipkalugit Inuit ovalo Kavamatkut anginahualutik kanikata Angigutimik
- Aalangulugu Iniktigutit Paknaiyautait pilaakat
- Ukaklutik kanuk kinauyat pihimayut Angigutimit atuniat, ovalo
- Titigalutik tuhaktakhamik ukiuk tamaat hunamik havakhimayut.

Iniktiligutimik Paknaiyautikaniak. Katraguniaktuk kitkanit Inuit ovalo Kavamatkut. Iniktiligutit Paknaiyautaa kiunahuaniak hapkoa apikhuutit:

- Kina, ilaa, havaniaktait ovalo kakugugaaluk piniaktait?
- Kafinik hamna havaktait akikaniat ovalo kina akiliniaktait?
- Hunanik ayoikhagutininik Inuit piyumaniat piniagumik?

Kanata ilihimayuk \$4-million *Iniktiligutit Kinauyakhainik*. Hamna kinauyakhak ikayuniak Inuit piniaktakhainik ikayuktautiagiamini Angigutimit. Hamna kinauyakhak ilauniaktuk Nunavumi Tutkuktuiyini.

Pigiagita Inuit nakuuyumik ilaulutik nunataagutit angigutaani iniktigutaini, hamna ilangani ilihimayuk; Ayoikhaktuni Katimayigalaat, Ayoikhaktuni Ihivgiugutininik, Ayoikhaktunik Paknaiyautininik ovalo kinauyakhainik ayoikhagutikhanik.

Ayoikhaktuni Katimayigalaat (*Nunavumi Iniktiligiyit Ayoikhaiyit Katimayigalaat*) ilauniaktut 7nik katimayininik. Talimat tikuaktaulutik Inunit ovalo malguk Kavamatkunit. Piniaktut:

- Iliniaktut maligutikhanik kanuk atuniaktait ayoikhautit kinauyakhait
- Munagilutik ayoikhaktuni ihivgiugutininik
- Hanalutik ayoikhaktunik paknaiyautininik
- Pilutik ayoikhaktakhat piyut

Nalakti inuk nalaktiuyuq tamainnut inuit angigutigiilinaiqqata. Ahiit nalakti ihumaliurniaqtuq tamaita inuit atugiaqaqtanik. Nalakti ikluukkuktuhaungittuq.

Akigaktuligaagamik naalaktuk anginiak. Tamamik akigaktuktut anginiaktait angigutaa naalaktup. Aatjikutaa naalaktit apikhuivimi, kihimi malitakhait ihuatkiyat. Akigaktuktut inihainalaat. Akituvalaagithutik kinauyanik.

Titigaktitlugu hamna, akigaktuiyit naalaktitihimaitut ataani hamna ilanganit.

- Pilutik Inuit ovalo Kavamatkut ilaukatigiilutik ayoikhagutit piyainik
- Pilutik ayoikhaktunik paknaiyautit ihivgiufaaluqit talimani ukiuni, ovalo
- Tuhaktitilutik ukiuk tamaat ayoikhagutininik.

Ayoikhaktuni Ihivgiugutit (*Inuit Iniktiligiyit Ayoikhaktuni Ihivgiugutit*) katitiniat nalungitainik, ayoikhagutininik ovalo ilihagutininik Inuit piniaktut nutaat havaakhat piniat iniktigutini. Kinikniakhutik hunat ayoikhagutikhait Kavamatkut tuniniat Inunut. Naunaiyaniaktut nakuuyut, nakuungitut ovalo avikhimatjutingit. Hamna tuhagutikhak ilauniaktuk ayoikhaktuni paknaiyautini.

Kavamatkut Kanatami akiliniaktut \$13-million *Iniktiligiyit Ayoikhautit Tutkuktuininut* kinauyakhait havaktaini ayoikhaiyit katimayigalaat.

Ilangani 38 Akigaktugutit

Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk akigaktugutit iluani Angigutit ukakhimayut ihuakhilaat mikhaanut atungilugit apikhukviit. Ilihimaniat Akigaktuktit Katimayit Inuit ovalo Kavamatkut atulaat angikhimangitkumik kanuk Angiguti ukakhimayuk.

Puiguktaitjutitikhait

Akigaktuktit Katimayit 9nik katimayikaniaktuk. Hapkoa Ilauyut nalungitiaktut kanuk angilaat malguk ilauyut angigutigihuigaagata. Taivaktut 'Akigaktuiyit.' Inuit, Nunaptini Kavamatkut ovalo

Kavamatkut Kanatami anginiaktut tahapkoa
9kuyut atiktauyut Inuit.

Hamna ilangani ukakhimayuk kakugu akigaktuiyit
kainiaktut. Ukakhimapluni kanuk iniktinahuaniat
akigaktuktut.

Inuit havakviit ovalo Kavamatkut apigalaat
akigaktugutinik. Ilaani, Inuk apigilaak
akigaktugumayuk.

Akigaktuktut Katimayit inminik hananiat
maliktakhaminik. Pilaaktut akigaktuiyit havaklutik
nutaami ovaluniit kauyimayatukangit atuklutik.
Hapkoa akigaktuiyit pipkailaat ukaktilugit
inuuhiminik ovalo Inuit inuuviviniinik. Hamna
ihuatkiyak Inuit ukakatigiilutik ayokhaktaminik.

Akigaktuiyit piniaktut iluanit Angigutit
kangikhitalugu. Angilaitut hunanik
aalangugutainik Angiguti. Angikhimayait
inikpiakhimaniat ovalo takuyaulaalutik Inunut.

Kavamatkut akiliniaktait tamamik Katimayit
angikhimayait akiit.

Elsie Anaginak Klengenberg, "Going Down River"

Angiguti ukakhimayuk Inuit havaktakhainik. Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk Inuit piniaktut kitut havakviit havaniaktut mikhaanut Inuit.

Puiguktaitjutitikhait

Nunavut Tunngavik Timinga (NTI) ukakatiginiaktait Inuit havakviit. Pilutik kitut Inuit havakviit havaniaktait. NTIkut havaniaktait hunavaluit havaktaunigitut Inuit havakviinit.

Tamamik iluaniitut Angigutimi havaktukhat. NTIkut pihimayukhat Inuit takulaaktainik, ihuaktunik titigainik katitihimayut tamamik Inuit havakviit tunihimayut **DIO**mik pihimayainik ovalo tuhagutikhanik aalanik munagitjutiginik. Havakviit aalangulaat ovalunniit unguvaktitaulutik katitihimayunit.

NTIkut inikpiakhimayumik atugutikaniat angigiamini kitut Inuit havakviit havaniaktut havaktakhainik kinauyaliit Angigutimit. Angiklaaktut, Inuit havakviit ilihimayukhat ovalo munagiyaulutik Inunit. Ilauyut ukautikaktukhat ovalo niguagutikalutik. Tuhaktitikataktukhat Inunut hunamik havaktut.

Tikkuaqtauhimayuq Inuit Timingat imaa tukilik Nunavut Tunngavik allaluuniit timiuyuq piyauniaqtuq Inungnit kamayiuyukhamik turangayumik kitumiglikak Angirunmiittumik.

Angiguti atukataktuk atugutimik Tikuaktauhimayuk Inuit Havakviit ovaluniit DIOkut amigaitunik 230nik. Hamna pipkaktait Inuit piniaktut kakugu kitu havakviit munagitjutikaniat tunihimayaminik havaakhanik.

Havakviit havaktut titigakhimayunit Angigutimi aalanik havalaat, kihimi maliktukhat maligaliugutininik ovalo Angigutimik.

Inuit havakviit ihuinaakat, havakviit munagitjutikaniat. Inuk inminik munagitjutikalaituk Inuinaungitumut piyainik Inuit havakviit.

Ilangani 40

Aalat Nunakakaakhimayut Inuit

Hamna ilangani ukakhimayuk inminiigutit aalat Nunakakaakhimayut Inuit pikaktut Nunavumi Angigutit Iluani. Ukakhimaplunilu hunat inminiigutait Inuit pikaktut hilataani Nunavumi Anigutit Iluani pikakat kaligiitigutit Nunakakaakhimayut ihumaginik.

Puiguktaitjutitikhathat

Aalat Nunakakaakhimayut Inuit atukhimanmata nunanik Nunavumi angikhimatinata. Atuinalaaktut nunanik. Hapkoa; Inuit Nunavikmit, aalat Nunakakaakhimayut Inuit Nunatiami, Denesuline Manitobami ovalo Denesuline Kananganit Saskatchewanmi. Hamna ilangani ukakhimayut inminiigutait.

Angiguti hananahuangituk nutaanik inminiigutininik aalanut Nunakakaakhimayut Inuit Nunavumi ovalo aalangunahuangitut ovaluniit unguvaktinahuangitut inminiigutainik.

Inuit inminiigutikaktut hilataani Nunavumi Angigutit Iluani. Aalat Nunakakaakhimayut Inuit inminiigutikaktut ilangini aatjikutait nunaini. Hamna ilangani ukakhimayut maliktakhanik maliktakhat pikatigiligumik tahapkoa Nunakakaakhimayut ilait. Maliktakhat ilangani 5 (umayuligiyit) maliktakhat.

Hamna ilangani tunihimayut Inuit inminiigutikhainik malgunik nunanik nunat hilataaniitut Nunavumi. Tahikyuami nunat nigianiitut Nunavut kiklininganit Kitikmeoni. Icpinagiyait Inuit Kugluktukmi.

Puiguktaitjutitkhat

Angiguti ukakhimayuk Inuit tighimaniaktait hapkoak malguk nunat ovalo naunaiyakhimayut kikliningit. Inuit tighimayait tamamik nunat (*kaagani nunat inminiigutit*) ovalo uyagakhiugutikhat ovalo aalat pitkuhikhat ataani nunat (*ataani nunat inminiigutit*).

Hapkoak nunat iluaniingituk Nunavumi Angigutit Iluani, maliktikangitut ovaluniit inminiigutinik Inuit inminiigutit nunaini. Ilaa, hapkoa nunat niuviktaulaat ovalunniit taksilaulaat.

Kitikmeot Inuit Katutjikatingit tighimayait inminiigutait mikhaanut Inuit Kugluktukmi. Inuit Kugluktukmi piniaktut kanuk hapkoa nunat atuktauniat.

Inuit Nunakakaakhimayut
Inminiigutit titigakhimaitut
inminiigutit Inuit pihimayait
ilaa, hamani nunamiihimanmata
Europemiut tikitinagit. Ilaani
taivaktut 'atuinnaktut
maligaliugutit inminiigutit'
atunmata inuuviviniit
atugutaini maligaliuktit
angikhimatitlugit Kanatami
Maligaliuktunit ovaluniit
Maligaliuktunit.

Pitquhikhak titigaktauhimayuq
Angirunmi naunaiyaut Inuit
an'ngunahuaqtarutikhait
iniqtaunngitut huli.
Iniqtaukpata Inuit
An'ngunahuatarutikhait
naunaikkata, himautauniaqtut
kituniglikak nunaqaqqaqtut
ayunngityutainik hadja Inuit
an'ngunahuarutigivaktainik
nunanit imaarnillu
Manitupami.

*Hamna ilangani ukakhimayuk kanuk Inuit
umayukhiugutit inminiigutikaktut Manitobami
ovalo Hudson Baymi. Hapkoa ilangit iluaniingitut
Nunavumi Angigutit Iluani kihimi ikpigiyayut
Inuit Kivalliqmit.*

Puiguktaitjutitikhait

Inuit tunihimaitut **Nunakakaakhimayut
inminiigutit** pihimayait umayukhiugutini,
ikalukhiugutini ovaluniit nanigiakhiugutini
kanaganani Manitobami. Kihimi, Inuit kangagaaluk
umayukhiukhimayut hamani nunani pilaaktut
atuklutik *Inuit umayukhiugutininik inminiigutininik*
hamani.

Kivalliqmi Aviktukhimayut Umayuligiyit
munaginiaktut *Inuit umayukhiugutininik
inminiigutininik* tagiumi hinaani kanaganani
Manitobami. Angikhimaniaktut kina ikalukhiulaat
ovalo umayukhiulaat hamani. Angikhimaniaktutlu
kafinik umayukhiulaat.

Inuit ikalukhiulaat ovaluniit umayukhiulaat
ilaminut ovalu nunakatiminut piyumayainik.
Ikalukhiulaat iluani ovalo hilataani tagiut
mikhaani. Ikalukhiugumik tamamik ilangini,
hamna angitjutaa ilauniaktut kotani
tuniyauhimayuni.

Kivalliqmi RWOkut tuniniaktait tamamik
Inuit naunaitkutikhainik umayukhiulaat tagiup
mikhaani. Hamna naunaitkutimik, pilaaktut
laisikangitumik ovaluniit atuguikhanik. Akililaitut
taksinik kihimi atugutikhanik makpigaanik
pikalaaktut ilanginik umayukhiuktaminik.

Kitutkiak munagiyit ukakatigiyakhait *Nunavumi
Umayuligiyit Katimayit* ovalo Kivalliqmi RWOkut
aalanguktinagit *Inuit umayukhiugutit inminiigutit*
kanaganani Manitobami.

IKPINAKTUT UKAUTIT OVALO KANUK UKAUTIKAKTUT

*Hapkoa ukauhiit naunaitkutait takuyauhimayut hamani maligutimi.
Tunnihimayut hamani ukautiginut kayumiktumik naunaitaami.*

Akigaktuiyi Inuuyuk naalaktuk tamamik Inuit angilimaigaagata. Akigaktuiyi angikhimaniak tamamik maliniaktainik. Akigaktuiyi piniaktuk nakuuyumik tamaminut.

Akiligutingit Kinauyanik akiliktukhat ahiguikpat ovaluniit atukpat hunavaluit piutait ovalunniit atuktait aalat Inuit.

Akiliktuutit Kinauyanik kinauyat akilikpaktut Kavamaktunut ovalo Nunavumi Tutkuktuiyinuut tahapkoa hanayut uyagakhiuktut, ukhukyuat ovalo kaasiliit Kanataup nunainit. Angitjutaa akilikpaktut ilangit ovaluniit ilihimayut akiinik.

Angiguti Nunavumi Nunataagutit Angiguti ovaluniit 'NLCA'.

An'ngutauyut tamaita umayut an'ngutit nauvaktullu umayut Nunavut Nunatarviup Iluani. An'ngutini ilauyut tamaat timaa hapkua nauvaktut an'ngutillu.

Atugutit katraguyut. Hamna katrat ukakhimayut kafinik Inuit akiliniaktut tighimayunnut atulugit nunait, ikluit ovaluniit hanalgutait. Ukakhimaplutiklu tamamik titigatiakhimayut ovalo maligutikhait atuktut.

Hananahuat kaitivaktut nutaanik ovaluniit hanatiligiynik nunanut. Hapkoa hanatiligiynit atukpaktut nunamit pitkutiinik ovalo kaitilaaktut aalangutilutik Inunut, nunanut ovalo umayunut. Hanatiligiynit ilauyut, apkotikhat, ikaavikhat, uyagakhiukviit ovaluniit pulaaktakviit ikluit. Hananahuat ilauyut Kavamatkunit, nunaminit, kapaniit, inminik Inuit ovaluniit ilaukatigiit Inuit ovaluniit kapaniit.

Hilakyuak ilauyut tamamik piutit umayut ovalo umayuugitut pikataktut umayuliugutininik nunami; nunauyat, umayut, Inuiti, imat, nunat ovalo amigaitut hunavaluit.

Ihivgiugutit ihivgiugutit tuhagutikhanik. Malgunik ihivgiugutikaktuk. Atauhik, nunani ihivgiugutit naunaiyaklugit nunat ovalo kikliniit. Aipaa ihivgiugutit katitinahuat tuhagutikhanik ihumagiyainik, ilangit, kafiuyut tuktut umayut Nunavumi.

Ilaukatigiit Munagiyut Katimayiit ilauyut Inuit ovalo Kavamatkut munagiyut pitkutininik ikayugutikhait tamamik Nunavumiut. Ilauyut atiktauhimayut tamamik Inuit ovalo Kavamatkunit. Hapkoa katimayiit ilaani taivaktut 'IPG' ovalo kinayat akilikpaktait Kavamatkunit.

Ilaupkaiyit Katitigutit atiktuiyut tahapkua pilaaktut ilitagiyaulutik Inuinauyut. Ilaupkaiyit katimayigalaat anginiaktut kina ilauniaktut Ilaupkaiyit katitigutini. Tamamik nunaminit tikuaktauniak katimayigalaanik.

Ingilgaat Hanalgutait ukakhimayuk tamayat hanahimayut, havaktauhimayut ovaluniit atuktauhimayut Inuit. Katitihimayut ovalo atukhimayut ukautingit tamamik kanuk Inuit ovaluniit Inuuviviniinik. Tutkuumalaat Hanalgutit.

Iniktigutit angigutimi ukakhimayut piyait tamamik iniktiktait iluani angiguti.

Iniktigutit paknaiyutait katraguyut Kavamatkut ovalo Inuit havaktakhait Nunavunmi Nunatarnikkut. Iniktiktut paknaiyutait ukakhimayut hunat havaktakhat, kitut hivuliulutik, kanuk ovalo kinaup.

Inuit Nunaqutait Nunat (IOL) Inuit nunagiyait nunatarutikkut. Nunat atiliurutait (nanminiqaqtup titigait) tuqumayauyut Nunavut Tunngavitkunit Aviktuhimayuni Inuit Katimayinillu. Nunat turangayut ikayutikhauplutik Inuinnanut.

Kanatami Pulaaktikviit nunat Kanataup Kavamatkut munagiyait.

Angituti ukakhimayut **katitigutit**. Katitigutit ukakhimayut; umayukhiuktut, nanigiakhiuktut, ikalukhiuktut ovalo amigaitunik. Katitiguti ilauyutlu paungakhiuktut, manikhiuktut ovalo katitiyut nunauyanik.

Katruk piniaktaminik atanguyautikaktut apikhuktini. Hapkoa piniaktait ilauyut piniaktaminik himautiminut aalat ilauyut akiliniaktaminik piyainik aipaanit.

Kavamatkut (atuktut angiyumik 'Gmik') ukaktut; Kavamatkut Kanatami, Kavamatkut Nunavumi ovaluniit Kavamatkut Nunatiami. Kitut kavamatkut ukakhimayut kituuyaakhaita munagiyut ihumagiyamik ukaktainik.

Kavamatkut Nunait tighimayait Queenmut Kavamatkunit Kanatami tamamik Kanatamiunut. Kanataup Kavamatkuit munagiyait hapkoa Inuit Nunait. Ilaani taihimavaktut Kavamatukaktut Nunait.

Minguiktikviit ihumaaluknaktut ovalu munagiyauyukhat. Umayuliit ovalunniit aniktailiviit tinmiat kaivaktut ukiuktaktumut auyami. Ilangit mingiuktikviit inuuviviniit nunait ovaluniit kuugat ikpinaktut ukiuktakhumi pitkutigaluangani. Aalat nunat nunatiaguyut, inuuviviniit atugutiit ovalunnit nalvaakhimaviit ingilgaat atuktagaluangit. Hapkoa nunat ilauyut ilangit ikpinagiyauyut ihivgiutunut.

Minista niguaktauhimayut tunihimayut atanguyautikhanik piyakhanik pigiagita. Ministakaktuk tamamik Nunaptini ovalo Kanatami Kavamatkuni. Kituk Minista ukautigiyut kituni kavamatkuni munagiyut munagiyut ihumagiyauyunik ukaktauyuni.

Nalvaagutit Nunanit ihivgiugutit hunat kimaktauhimayut ingilgaanit. Nalvaagutit naunaiyautit nunat ovalo nalvaakhimayut atukhimayait ingilgaat. Tamamik tahapkoa pitkutiit pihimayut ublumi ilaa piguhimagamik nunat ataani. Nunat munagitjutigiyait nalvaakhimayut.

Inuit **Nunakakaakhimayut Inminiigutit** titigakhimaitut inminiigutit Inuit pihimayait ilaa, hamani nunamiihimanmata Europemiut tikitinagit. Ilaani taivaktut 'atuinnaktut maligaliugutit inminiigutit' atunmata inuuviviniit atugutaini maligaliuktit angikhimatitlugit Kanatami Maligaliuktinit ovaluniit Maligaliuktunit.

Nunakakaakhimayut nunani tighimatjutait nutaaguyuk ihumagitjutit nunat atugutait Nunakakaakhimayut atuktangit tahamna nuna.

Nunaligigayaat ikluakaviit nunani ovalo atukpaktut ilaani. Inuit ilagiit ovaluniit ilaukatigiit atulaaktait ilaani ukiungani, ukiuk tamaat ovaluni ubluni ilaani ukiumit. Nunaligigayaat ilauyut malgunik kilometres nunat atuktut Inuit inuuvingani.

Nunamini nunat inugiaktut pikagiamini niguakhimayut kavamaliugutit ilauyut.

Nunamini Nunait ukakhimayut nunat iluani nunamini kikliniinit tighimayait hamletkut ovaluniit nunaminit. Hapkoa ilaungitut nunat tighimayait Inuit, Kavamatkut Kanatami ovaluniit Nunaptini Kavamatkut. Nunamini nunait ilaungitut inminik tighimayut nunat ovaluniit uyagakhiuktunit ovaluniit uyagakhat nalvaakhimayut ataani nunat.

Nunaptini Pulaakatakviit pulaakatakviit ataani munagiyauyut Kavamatkut Nunavumi.

Nunavut Nunataarniata Iluani Inuit aliaginiagait ayungityutikhatik ikayutikhallu Angirunmit. Nunavut Nunataarniata Iluani ilalik imaarnik nunaniglu. Una qauhiq atuqtauyuq Nunavutqaliqtinagu April 1, 1999-mi.

Taksiligutit kinauyat Kavamakut pivaktait Inuit atuktakhainit.

Tamaat Umayukhiulaaktait (TAH) ilangit ovaluniit amigaitjutait umayut Nunavumi Umayuligiyyit Katimayiit ukakhimayait umayukhiulaaktut naamaktumik ukiumi.

Tikuaktauhimayut Inuit Havakviit ovaluniit DIOkut ukakhimayut Nunavut Tunngavik Timinga ovaluniit ilangit havakviit pihimayait Inuit munagiyukhat havaktakhainik Angigutimit.

Tutkuktuiyyit hanahimayut maligaliugutimit. Atuktut piyakhait ilangit Inuit munaginiaktait nakuuyumik inuukatiminut.

Ukakaktigitjutit ukautingit ihumagiyaminik. Malguuyut ikpinaktut hamani ukakaktigitjutini. Hivulimi Inuit ukalaaktut ihumagiyaminik ikpigiyaminik. Aipaa angiktitiyyut naalaktut ovalo atuktut hunamik tuhakhimayaminik angigiaminik.

Umayut tamamik umayut nunauyat umayut iluani NSAmi. Umayut ilauyut tamamik ilangit hapkoa nunauyat ovalo umayut.

HIVULIIT ATIIT NLCAMI ILANGANI

Ilangit atiit hivulimi Nunavumi Nunataagutit Angigutimi ayonaikhimayut atugutimi hamani maligutimi. Hapkoa atiit atuinagialiit

Ayonaikhimayut maligutini atiit	NLCA atiit
Ilangani 1 : Ukauhiit ovalo hunamik ukauhikaktut.....	Ukauhingit
Ilangani 2 : Ikpinaktut Ukauhiit.....	Ilanganiitut
Ilangani 3 : Nunavumi Anitutit Iluani	Aajikutait
Ilangani 4 : Nunavumi Aviktuhimayumi & Kavamatkut ...	Nunavumi Paalitigutit
Ilangani 5 : Umayuligiyit	Aajikutait
Ilangani 6 : Utiktinahagutit Aanigumi Umayut	Umayunut Akiliktigutit
Ilangani 7 : Nunaligigayaat	Aajikutait
Ilangani 8 : Pulaaktikviit.....	Aajikutait
Ilangani 9 : Mingtuiktikviit.....	Aajikutait
Ilangani 10: Nunat ovalo Pitkutit Ilauyut Munagiyit Katimayiit	Nunat Ovalo Pitkutit Munagiyit Havakviit
Ilangani 11: Paknauyautit Atugutini Nunat ovalo Imat.....	Nunat Atugutigini Paknaiyautit
Ilangani 12: Munagitjutit Hanatiligiyini	Hanatiligiyini Ikpinagutit
Ilangani 13: Imat	Imami Munagitjutit
Ilangani 14: Nunamini Nunait.....	Aajikutait
Ilangani 15: Tagiut	Tagiutimi Ilangit
Ilangani 16: Qikiqtaalumi Hikut Ilangit	Hilataani Nunat Hihut Ilangit – Kivataani Qikiktaaluk Hinaani
Ilangani 17: Atugutikhait Inuit Nunaini.....	Atugutikhait Inuit Inminiigutit Nunait
Ilangani 18: Tikuagutit Inuit Nunaini.....	Atuktangit Maligutikhaini Naunaiyagutit Inuit Iminiigutit Nunainik
Ilangani 19: Tiguhimaitjutit Inuit Nunainik	Tiguhimatjutit Inuit Inminiigutit Nunainik

Ayonaikhimayut maligutini atiit	NLCA atiit
Ilangani 20: Imat Inuit Nunaini	Inuit Imami Inminiigutit
Ilangani 21: Inuit Nunamungagutit	Itigutit ovalo Atulaagutit
Ilangani 22: Pitkuhiinik Taksigutit.....	Pitkuhiinik Taksigutit
Ilangani 23: Kavamatkuni Havaakhait Inuit	Inuit Havaakhagutiit Kavamatkuni
Ilangani 24: Kavamatkuni Katratiligutit Inunut	Kavamatkuni Katratiligutit
Ilangani 25: Pitkutini Akililktuigutit Ilaukatigiit	Aajjikutait
Ilangani 26: Angigutit Ikayugutikhaini	Inuit Ikpinagutit ovalo Ikayugutit Angigutait
Ilangani 27: Inuit Ilautjutait Pitkutit Hanatiligiyni Kavamatkut Nunaini	Pitkutini Hanatiligiyni
Ilangani 28: Inuit Ukautingit Kuliligutini ovalo Uyagakhiugitini Angigutait	Ukiuktaktumi Kuliligutit ovalo Uyagakhiuktit Angigutait
Ilangani 29: Akiliktakhait Inuinut Kanataup	Kinauyat Tuniyakhat
Ilangani 30: Taksiligutit	Aajjikutait
Ilangani 31: Nunavumi Tutkuktuiyit	Aajjikutait
Ilangani 32: Nunavumi Inuligiynit Katimayiit	Aajjikutait
Ilangani 33: Nunami Nalvaagutit	Aajjikutait
Ilangani 34: Ingilgaa Atugutait ovalo Tutkuktuini Hanalgutit	Ingilgaa Pitkutiit ovalo Tutkuktuini Hanalgutit
Ilangani 35: Ilaupkaitjutit	Aajjikutait
Ilangani 36: Munagitjutait Angigutit Akigaktukvikmi	Angiktilinaguagutit
Ilangani 37: Ilinahuagutit Angigutit Havaktitlugit	Iniktiligutit
Ilangani 38: Akigaktuitjutit	Aajjikutait
Ilangani 39: Inuit Havakviit	Aajjikutait
Ilangani 40: Aalat Nunakakaakhimayut Inuit	Aajjikutait
Ilangani 41: Tahikyuami Nunat	Aajjikutait
Ilangani 42: Manitobami ovalo Hudson Baymi	Manitobami ovalo Tagiut Ilangini Kivataani Manitobami

Quyagiumayavut hapkua titigauyaktit havangit umaniittut makpigami:

Kananginak Pootoogook
(Kanaginak)

Kanaginak inuhimayuuq
Januali 1, 1935-mi
nunaqaqtuuq Kingani.
Havangit ilaqaqtut
titigauyanik, piksaliuganik,
hanauyanik, piniqutiniglu.
Titigauyait hanaugaillu
takunaqtut taiguahani
makpiganilu France-mit,
Belgium-mit, Swedenmit,
Amialikanillu
Kanatalimaamilu.

Susie Malgokak
(Aukamik; Alikumik)

Susie inuhimayuuq
July 7, 1955-mi
Ulukhakturmiutaq
piksaliuqtiupluni
mighuyukhunilu
piksaliurhugit kalikunit
Susip aipaa Peter
Malgokak, anialu Peter
Palvik angayualu Mabel
Nigiyok piksaliuqtiuyullu
Ulukhaktumi.

**Elsie Anaginak
Klengenberg**
(Anaginak; Alikomik;
Ikkotak; Agnes;
Anareinak; Anarinak)
Elsie inuhimayuuq
November 11, 1946-mi
Ulukhaqturmiutak.
Titigauyait piksaliugaillu
ilihimayauttiaktut
Kanatami Amialikamilu.
Anaginak inuhimayuuq

Victoria Island-mi
titigauyalirhimayuuq
1960-ngutilugu.
Atata, Victor Ekootak
titigauyaqtiugaluaq
titigauyagumalaqiya
titigauyaminut
unipkaminillu. Anaginap
irniraluanga Stanley
(Elongnak) Klengenberg
titigauyaqtiugaluarlu
hanaugayukkalarhunilu
Ulukhaktumi.

Germaine Arnaktauyok

Germaine inuhimayuuq
September 26, 1946-mi
Iglulingmi hadja
Yallunaimiutaayuuq.
Ilihimayauttiaqtuuq
titigauyaminut
piksaliugaminullu.
Germaine inminik
titigauyarnirminut
takuhuiqtuuq Inuit
ilitquhiraluagunik
inuhiniglu inuqanmini.
Sikuriaqhimayuuq
Igluligaqyungmi
sikuriaqtinani
Iliharvikyuami
Manitobami.
Iliharhimayurlu
titigauyarnirmik
Algonquin College-mi
Atuvami. Atata,
Isidore lytok amamalu,
Therese Natsiq Tulugatjuk
tamarmik hanaugayuktuk.

Sarah Joe Qinuajua
(Talirunili; Nuts;
Quinuajuak; Quiuajuak;
Joe)

Sarah inuhimayuuq
1917-mi huirhimayuuq
March 1986-mi. Qinuajua
nunaqaqtugaluaq
Puvirniturmi Inukjuamilu.
Havangit titigauyat,
piksaliugat, hanaugallu.
Qinuajua uiliugaluaq
Noah Quinuayarmik,
inmittauq titigauyaqti
hanaugaktulu. Atata Joe
Talirunili takunaqtuuq
piksaliugaini. Atatamitut
“tautuyakhuni havakpa-
khimayuuq tautuyakhugit
piksaliuqpaktuuq ingilgar-
nittanik akulianguanik
qauyihimayuni,
an’ngunahuaqtunik
itquhiugaluanglu
aulaktuni”. *Titigarhimayuuq
Puvirniturmiutanik
aqiqtuakhanit.*

Kenojuak Ashevak
Kenojuak Ashevak
Kingarmiutaq
ilittarimayauttiaqtuuq
hilaryuami titigauyaminut
hanaugaminullu.
Tautuyaktani titigauyait,
aglaliugaillu hanaugaillu
uqpanuanguat
aliagiyauvaktut
qungiaknariyauplutik
hilaryuami fuatini ukiuni.

Kenojuak inulihaligami
inuyuuq nunamiutaupluni.
Inuhimayuuq Aktupa 3-mi
1927-ngutilugu Qikiqtani
initurlimi ilihimayauyumik
Ikirisaq. Havangit
takuhuiqtauhimaliqtut
ukiuk tamat Kingarni
titigauyanik
takuhuirigangata
taimanga 1959-mit.

Kenojuak
vutiktauhimaliqtuuq
tapkununga Royal
Canadian Academy
of Arts,
tikkuqaqtauhipaplunilu
Order of Canada-mut
uvvalu atiqtauhipapluni
Companion to the Order
of Canada-mut. Titigauyait
takunnaktut Kanatap
manugaini pingahunilu
sitamsini. 2001-ngutilugu
ilautiyauyuuq Canada’s
Walk of Fame-mut
Toronto-mi. Hivulliupluni
Inuk titigauyakti taimatut
ilittarimayauyuuq.